

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ
ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΤΟΜΟΣ 25

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΤΟΜΟΣ 25, ΤΕΥΧΗ Α' - Β' ΙΟΥΝΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1993

Ὁ παρῶν τόμος ἐκδίδεται ἀναδρομικῶς τὸν Ἰούνιον τοῦ ἔτους 1995

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

+Υπό του Ιωάννου Μουτζούρη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κυριαρχική ήταν ή θέση του επισκόπου στην Έκκλησία και στην κοινωνία του Βυζαντίου και της Τουρκοκρατίας. Ως θεματοφύλακας της εκκλησιαστικής παραδόσεως ο επίσκοπος έπαιρνε μέρος στις συνόδους. Στο χώρο δέ της επισκοπικής του εξουσίας αποτελούσε τον άξονα της θρησκευτικής, εκκλησιαστικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής των χριστιανών. Από την πρωταρχική αυτή θέση του εξηγείται το επικεντρούμενο στο πρόσωπο του ιστορικού ενδιαφέρον. Η κάθε επί μέρους Έκκλησία επιδιώκει να παρουσιάσει αδιάλειπτη την επισκοπική διαδοχή, που υπάρχει σ' αυτή, οί δέ ιστορικοί έρευνητές, παλιοί και νέοι, ενδιαφέρονται να καταρτίσουν τον επισκοπικό κατάλογό της.

Τέτοιο έρευνητικό ενδιαφέρον για την κατάρτιση επισκοπικού καταλόγου της Έκκλησίας Μυτιλήνης εκδηλώθηκε πριν από πολλά χρόνια.

Σοβαρή είναι ή πρώτη προσπάθεια, που καταβλήθηκε για τον σκοπό αυτό από τον Michel le Quien. Στην έρευνητική του ικανότητα οφείλεται ο πρώτος επισκοπικός κατάλογος της Έκκλησίας Μυτιλήνης, που δημοσίευσε το 1740. Ήταν επόμενο ο κατάλογός του να είναι έλλιπής. Είναι όμως βασικός και πολύ τεκμηριωμένος. Περιλαμβάνει τα όνόματα 29 επισκόπων, που αρχιεράτευσαν από το 359 ως 1721.

1. M. LE QUIEN, *Oriens Christianus*, Paris 1740, τ. 1 στ. 995-962.

2. *Η Λεσβιάς φδή*, Σμυρν. 1850, σ. 154-155.

Αργότερα ο Σταυράκης Αναγνώστης με βάση ένα κώδικα της Μητροπόλεως Μυτιλήνης του 16ου αἰ., που ἔχει χαθεῖ, δημοσίευσε τὸ 1850, περιορισμένης ἐκτάσεως κατάλογο 9 μητροπολιτῶν, που ἀρχιεράτευσαν ἀπὸ τὸ 1462 ὡς τὸ 1708. Ὑπολείπεται ὅμως ὁ κατάλογός του ἀπὸ ἄποψη ἀξιοπιστίας.

Ὑστερα ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια κατάρτισε πιὸ ἐκτεταμένο κατάλογο ὁ μητροπολίτης Ἀμασειᾶς Ἀνθίμος Ἀλεξούδης, τὸν ὁποῖο δημοσίευσε τὸ 1891. Συμπεριέλαβε τὰ ὀνόματα 49 ἐπισκόπων, που ἀρχιεράτευσαν ἀπὸ τὸ 325 ὡς τὸ 1876. Ὁ κατάλογος που παρουσιάζει ἀρκετὲς προσθῆκες, πολλές ἀπὸ τίς ὁποῖες ὅμως χρειάσθηκαν ἀναθεώρηση.

Λίγα χρόνια ἀργότερα, τὸ 1899, ὁ Ευστρ. Δράκος κατάρτισε καὶ δημοσίευσε κατάλογο 50 ἐπισκόπων, που ἀρχιεράτευσαν ἀπὸ τὸ 359 ὡς τὸ 1897. Ὁ κατάλογος τοῦ παρουσιάζει λίγες προσθῆκες, ἀλλὰ ἀρκετὲς πληροφορίες γιὰ τοὺς ἐπισκόπους τῶν τελευταίων κυρίως χρόνων με ἀρκετὴ τεκμηρίωση.

Τὸν ἀκολούθησε ὁ Σταῦρος Καρυδῶνης, ὁ ὁποῖος στηριζόμενος στοὺς προηγούμενους καὶ κυρίως στὸν Δράκο δημοσίευσε τὸ 1900 ὀλοκληρωμένο κατάλογο 63 ἐπισκόπων, που ἀρχιεράτευσαν ἀπὸ τὸ 359-1897. Ὁ κατάλογος που παρουσιάζει λίγες προσθῆκες καὶ σχετικὴ τεκμηρίωση.

Τὸ 1936 δημοσίευσε ὁ Βασίλης Μυστακίδης νέο κατάλογο, στὸν ὁποῖο συμπεριέλαβε κατ' ἐπιλογὴν ὀνόματα 7 ἐπισκόπων τῶν βυζαντινῶν χρόνων καὶ 21 τῆς Τουρκοκρατίας. Οἱ ἰσχνὲς πληροφορίες τοῦ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀξιόπιστες.

Ὁ Ἑμμ. Κωνσταντινίδης, ἔχοντας ὑπόψη τοὺς προηγούμενους, συνέθεσε ὀνομαστικὸν κατάλογο 59 ἐπισκόπων, που ἀρχιεράτευσαν ἀπὸ τὸ 325 ὡς τὸ 1958.

Ὁ μητροπολίτης Μυτιλήνης Ἰακ. Κλεόμβροτος παρουσίασε περιορισμένης ἐκτάσεως κατάλογο 16 μητροπολιτῶν, που ἀρχιεράτευσαν ἀπὸ τὸ 1676 ὡς τὸ 1958, σὲ τέσσερα κυρίως δημοσιεύματά του.

3. ΑΝΘ. ΑΛΕΞΟΥΔΗ, «Χρονολογικοί κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερα-
τευσάντων κατ' ἐπαρχίαν», *Νεολόγος* Κων/πόλεως ΚΕ' 25.4.1891 φ. 6528, σ. 3.
ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, «Χρονολογικοί κατάλογοι», *Ἀνατολικὸς Ἀστήρ*, Κωνστ. ἔτος Β'
περ. Β' 18.4.1891, φ. 35, σ. 279.

4. Ε. ΔΡΑΚΟΥ, *Λεσβιακὰ τοπογραφικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ*, τ. Β', Ἀθην.
1899, σ. 3-19. ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Μελέτη ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐκκλησίας τῆς Λέσβου*,
Δράμα 1928, σ. 2-3.

5. ΣΤ. ΚΑΡΥΔΩΝΗ, *Τὰ ἐν Καλλονῇ τῆς Λέσβου ... μοναστήρια*, Κωνστ. 1900,
σελ. 217-227.

6. *Ε.Ε.Β.Σπ.* ΙΒ' (1936) σ. 203-205.

7. *ΘΗΕ* τ. 9, στ. 271-272.

8. Αὐτὰ εἶναι: α') Οἱ κατὰ τὸν 18ον αἰ. ποιμάναντες, *ΟΠ ΛΔ'* (1969) σ. 129-
132, β') Ὁ εὐρεθεὶς ἀρχιερ. τάφος, *ΜΣ* τ. Γ' (1976) σ. 28-30, γ') Τάφοι πατριαρχῶν
καὶ μητροπολιτῶν, *Λεσβιακὰ Ζ'* (1978) σ. 3-44, δ') *ΙΣΙΕΛ*, σ. 84-90, 97, 131, 141-142.

Ὁ ἀρχιμ. Θεόκλητος Φιλιππαῖος στὸν πολὺ περιορισμένης ἐκτάσεως
κατάλογο τοῦ ἐντάσσει τὰ ὀνόματα 9 μητροπολιτῶν, πού ἀρχιεράτευσαν ἀπὸ τὸ
1830 ὡς τὸ 1958.

Τελευταῖος ὁ μητροπ. τέως Λήμνου Βασιλ. Ἀτέσης δημοσίευσε τὸ 1975
ὀνομαστικὸν κατάλογο 77 ἐπισκόπων, πού ἀρχιεράτευσαν ἀπὸ τὸ 325 ὡς τὸ 1958.
Ὁ κατάλογος πού παρουσιάζει πολλὰ προσθήκες, πολὺ λίγη ὅμως τεκμηρίωση.

9. *Θεολογία* (παρ.) τ. 31 (1960) σ. 541.

10. ΒΑΣ. ΑΤΕΣΗ, ΜΗΤΡ. ΠΡΩΗΝ ΛΗΜΝΟΥ, *Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῆς Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον*, Ἀθῆν. 1975, σ. 190-194. ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ,
«Βραχέα τινὰ περὶ ἀρχιερέων», *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος*, τ. Ξ' (1978) σ. 44 ἐξ.

Στοὺς ἀνωτέρω καταλόγους ἐκτὸς τῶν κενῶν, πού εἶναι ἀναπόφευκτα,
ἐξαιτίας τῆς ἐλλείψεως ἱστορικῶν πληροφοριῶν, διαπιστώνει κανεὶς σ' ἄλλους
ἀμάρτυρες ἢ ἀστήρικτες ἢ καὶ λανθασμένες ἐντάξεις ἀρχιερέων καὶ σ' ἄλλους
ἱστορικὲς καὶ χρονολογικὲς ἀνακρίβειες. Οἱ διαπιστώσεις αὐτές μας ὀδήγησαν
σὲ μία νέα προσπάθεια ἀναμορφώσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ καταλόγου.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἔρευνας τῶν προβλημάτων τοῦ καταλόγου δὲν
μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι παρουσιάζουν πληρότητα καὶ ἀριότητα. Συγκεκριμένα
δὲν μπόρεσε ἡ ἔρευνά μας νὰ συμπλήρωση πολλὰ κενὰ τοῦ καταλόγου τῶν
βυζαντινῶν κυρίως χρόνων οὔτε καὶ νὰ ἀνεύρει ὅλες τὶς περιπτώσεις τῶν

ἀρχιερέων με δεύτερη ἀρχιερατεῖα. Δὲν μπόρεσε ἐπίσης νὰ καθορίσει τὸν ἀκριβῆ χρόνο ἀρχιερατείας μερικῶν μαρτυρούμενων καὶ ἐπωνύμων ἀρχιερέων.

Μπόρεσε ὅμως ἡ μακροχρόνια ἔρευνά μας νὰ συγκεντρώσει γιὰ ἀρκετοὺς ἀρχιερεῖς ἀξιόπιστες μαρτυρίες καὶ νὰ ἀναπροσδιορίσει τὴν ἔνταξη τῶν. Ἐπισήμανε ἀκόμη ἀτεκμηριώτες, ἀμφίβολες, ἀμάρτυρες καὶ ἐσφαλμένες πληροφορίες. Χρειάστηκε ἔτσι νὰ καταρτίσουμε δυὸ πίνακες: ἁ') τῶν ἐπωνύμων καὶ ἱστορικὰ μαρτυρούμενων ἀρχιερέων καὶ β') τῶν μὴ ἐντάξιμων.

Στὸν πρῶτο πίνακα ἐντάσσουμε τὰ ὀνόματα 78 μαρτυρουμένων ἀρχιερέων (ἐπισκόπων, ἀρχιεπισκόπων, μητροπολιτῶν) καὶ κοντὰ στὰ ὀνόματα τῶν σημειώνουμε τὶς βάσιμες καὶ ἐξακριβωμένες χρονολογίες τῆς ἀρχιερατείας τῶν. Στὴ συνέχεια καταβάλλουμε προσπάθεια τεκμηριώσεως τῶν. Προσπάθεια καταβάλλουμε ἐπίσης νὰ παρουσιάσουμε, ὅπου αὐτὸ εἶναι δυνατόν, τὶς ποιμαντικὲς δραστηριότητες τῶν ἀρχιερέων, ποὺ σχετίζονται με τὴν ἱστορία τῆς Μυτιλήνης (ὀργανωμένη φιλανθρωπία, παιδεία κτλ.) καὶ με τὴ συμμετοχὴ τους στὶς συνόδους.

Στὸν ἀνωτέρω πίνακα συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ ὀνόματα 10 ἀγνώστων καὶ μὴ ἐντεταγμένων στοὺς γνωστοὺς καταλόγους ἀρχιερέων.

Στὸ δεύτερο πίνακα συμπεριλάβαμε τὰ ὀνόματα ἀρχιερέων, ποὺ ἡ ἔνταξη τῶν στοὺς καταλόγους ἐλέγχεται λανθασμένη ἢ ἀστήρικτη ἢ εἶναι ἀμάρτυρη. Τέτοιες περιπτώσεις μὴ ἐντάξιμων ἀρχιερέων καταχωρήσαμε 23. Στὸν πίνακα αὐτὸν παραθέτουμε τὰ ὀνόματα καὶ τὶς χρονολογίες, ποὺ φέρουν στοὺς δημοσιευμένους καταλόγους. Στὴ συνέχεια ἐκθέτουμε τοὺς λόγους, ποὺ ἰσχύσαν γιὰ τὴ μὴ ἔνταξή τους στὸν πρῶτο πίνακα.

Στὸν ἐπισκοπικὸ κατάλογό μας κρίνουμε σκόπιμο, ἀπὸ ἱστορικὴ ἄποψη, νὰ συμπεριλάβουμε καὶ τοὺς Λατίνους ἀρχιεπισκόπους Μυτιλήνης, ποὺ τοποθετοῦσε ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν κατάλυση τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους (1204) ὡς τὴν ἄλωση τῆς Λέσβου ἀπὸ τοὺς Τούρκους (1462). Ἀντικανονικὴ ἦταν ἡ τοποθέτηση τῶν στὴν ἴδια πόλη,

ὅπου ἡ διαδοχὴ τῶν ὀρθοδόξων μητροπολιτῶν ἦταν ἀδιάκοπη. Ὅμως οἱ προσηλυτιστικοὶ τῆς σκοποὶ ὑπερίσχυαν τῆς κανονικῆς τάξεως.

Μᾶς εἶναι γνωστὰ τὰ ὀνόματα 13 Λατίνων ἀρχιεπισκόπων Μυτιλήνης αὐτῆς τῆς περιόδου, τοὺς ὁποίους ἐντάσσουμε σὲ ἰδιαίτερο, τρίτο, πίνακα. Οἱ πληροφορίες, πού ἔχουμε γιὰ τοὺς 11 ἀπ' αὐτούς, εἶναι λίγες. Ἀρκετὲς ὅμως καὶ πολὺ ἐνδιαφέρουσες ἱστορικὰ εἶναι ὅσες ἀφοροῦν τοὺς δυὸ τελευταίους.

Γιὰ τὴν ἐνταξὴ τῶν στηριχθήκαμε σὲ τέσσερες ἔγκυρους σχετικὸς καταλόγους.

11. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐξῆς: 1) Χριστόδουλος (7ος-8ος αἰ.), 2) Θωμᾶς (10ος αἰ.), 3) Ἡλίας (α' μισὸ 11ου αἰ.), 4) Ἰωάννης (β' μισὸ 11ου αἰ.), 5) Κων/τίνος (τέλος 12ου αἰ.), 6) Θεόδωρος (α' μ. 13ου αἰ.), 7) Γίδων (μεταξὺ 1268 καὶ 1314), 8) Θεοδόσιος (μεταξὺ 1331 καὶ 1341) 9) Μαρκιανὸς (1347,1354) καὶ 10) Ἱερεμίας (1389).

11α. Αὐτοὶ εἶναι: 1) LE QUIEN, ἔ.ἀ. τ. 3 στ. 991-993. 2) R. LOENERTZ, *La Société des Frères Pérégrinants*, Roma 1937, σ. 64-72. 3) C. EUBEL, *Hierarchia Catholica medii ... aevi*, τ. 1, σ. 354. 4) G. FEDALTO, *La Chiesa Latina in Oriente*, τ. 2, σ. 160-161.

[σελ 182 του δημοσιεύματος]

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΜΑΡΤΥΡΟΥΜΕΝΟΙ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ

1. Γρηγόριος (325)

Ἔλαβε μέρος στήν Α' Οἰκουμ. Σύνοδο τὸ 325, ἡ ὁποία καταδίκασε τὴν αἵρεση τοῦ Ἀρειοῦ. Στὰ πρακτικά της ὑπογράφει: «Γρηγόριος ἐλέει θεοῦ ἐπίσκοπός της Μιτυλινέων πόλεως τῶν Λέσβιων νήσου, ὁρίσας ὑπέγραψα»

2. Εὐάγριος (359)

Διαδέχθηκε πιθανὸν τὸ Γρηγόριο. Ἀνήκει στήν ἀρειανόφρονα μερίδα τῶν «Ὁμοίων» (μετριοπαθεῖς ἀρειανοί), πού φρονοῦσαν ὅτι ὁ Υἱὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ὅμοιος μὲ τὸν Πατέρα καὶ ὄχι «ὁμοούσιος» καὶ καταπολεμοῦσαν τὴν ὀρθόδοξη ἀπόφαση τῆς Α' οἰκουμ. Συνόδου. Ἔλαβε μέρος στήν κατὰ πλειοψηφία ὁμοιουσιανὴ σύνοδο τῆς Σελευκείακης Ἰσαυρίας (358-9), μαζί μὲ ἄλλους ὁμόφρονες ἐπισκόπους. Τὴν ἀπόφαση ὑπογράφει: « Εὐάγριος ἐπίσκοπος Μιτυλήνης τῶν Νήσων». Ὁ ἱστορικὸς Σωκράτης γράφει ὅτι καθηρέθη μαζί μὲ ἄλλους ὁμόφρονές του.

3. Θάλλος (μεταξὺ 361 καὶ 366)

Διαδέχθηκε πιθανὸν τὸν Εὐάγριο. Ἀνήκε στήν ἀρειανόφρονα ἀκραία αἵρεση τῶν «Ἀνομοίων», οἱ ὁποῖοι ὑποστήριζαν ὅτι ὁ Υἱὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἀνόμοιος πρὸς τὸν Πατέρα. Χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος Μυτιλήνης ἀπὸ τοὺς κορυφαίους καὶ ἀκραίους ἀρειανόφρονες «Ἀνομοίους» ἐπισκόπους Ἀέτιο, ἀγνώστου ἐπισκοπῆς καὶ τὸν Κυζίκου Εὐνόμιο. Ὁ αὐτοκράτορας Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης (361-363), πού ὑποστήριζε τὴν αἵρεση τῶν «Ἀνομοίων» καὶ πού θεωροῦσε φίλο τοῦ τὸν καθηρημένο ἀπὸ τὸ 360 Ἀέτιο, ὅταν ἔγινε αὐτοκράτορας τοῦ χάρισε ἓνα ἀγρόκτημα τοῦ κοντὰ στὴ Μυτιλήνη. Στὸν ἀγρὸ αὐτὸ δεξιωνόταν ὁ Ἀέτιος τοὺς φίλους καὶ ὁμοϊδεάτες του, ὅπως γράφει ὁ ἱστορικὸς Φιλοστόργιος. Προφανῶς τότε χειροτόνησε τὸ Θάλλο σὲ ἐπίσκοπο Μυτιλήνης

μαζί με τὸν ἐπίσης καθηρημένο Εὐνόμιο, Δῆλ, μεταξύ τοῦ 361 καὶ 366 περίπου (ἔτος θανάτου τοῦ Αετίου).

4. Ἰωάννης (431)

Ἔλαβε μέρος στὴν Γ' Οἶκ. Σύνοδο τῆς Ἐφέσου, πού συγκλήθηκε τὸ 431 καὶ καταδίκασε τὶς αἱρέσεις τοῦ Νεστοριανισμοῦ καὶ τοῦ Πελαγיאτισμοῦ. Στὰ πρακτικά της ὑπογράφει: «Ἰωάννης ἐπίσκοπος Λέσβου, ὑπέγραψα».

5. Φλωρέντιος (451)

Ἔλαβε μέρος στὴν Δ' Οἶκ. Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος (451), πού καταδίκασε τοὺς μονοφυσίτες αἰρεσιάρχες Εὐτυχῆ καὶ Διόσκορο. Στὰ πρακτικά της ὑπογράφει: « Φλωρέντιος ἐπίσκοπος Λέσβου, Τενέδου, Προσελήνης, Αἰγιαλῶν ὑπέγραψα διὰ Εὐέλπιστου χωροεπισκόπου μου διὰ τὸ ὑπότρομον ἔχειν ὑπ' ἀρρωστίας τὴν χεῖρα»

6. Εὐνόιος (459)

Ἔλαβε μέρος στὴν ὑπὸ τὸν πατριάρχη Γεννάδιο Α' τοπικὴ σύνοδο, πού συνήλθε τὸ 459 καὶ πῆρε αὐστηρὲς ἀποφάσεις κατὰ τῆς σιμωνίας. Τὸ ὑπογράφει καὶ ὁ «Εὐνόιος ἐπίσκοπος Μητροπόλεως Μιτυλήνης». Ὑπογράφει ἐπίσης καὶ τὴν ἐγκύκλιο ἐπιστολή, πού ἐξέδωσε ἡ σύνοδος. Ὅπως βλέπουμε, τὸ 459 ἡ Ἐπισκοπικὴ Μιτυλήνης εἶχε προαχθεῖ σὲ Μητρόπολη.

7. Ζαχαρίας (536)

Διακεκριμένος καὶ ἐπιφανὴς ἐπίσκοπος. Γεννήθηκε στὸ Μαιουμὰ τῆς Παλαιστίνης γύρω στὰ 465. Σπούδασε Φιλοσοφία καὶ Νομικὰ στὶς περίφημες σχολὲς τῆς Ἀλεξάνδρειας καὶ τῆς Βηρυτοῦ καὶ εἶναι γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα «Σχολαστικός». Νέος συνδέθηκε μὲ τὸ μοναχὸ Σεβῆρο, τὸν ὁποῖο μετέπειτα πατρ. Ἀντιοχείας (512-518), ἀπὸ τὸν ὁποῖο μυήθηκε στὴν αἵρεση τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ. Περὶ τὸ 492 πῆγε στὴν Κῶν/πόλη, ὅπου ἐξάσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου, ἀπέκτησε μεγάλη φήμη καὶ ὀνομάσθηκε «Ρήτωρ».

Ἦταν πολυγραφότατος καὶ πολὺ ἀξιόλογος συγγραφέας. Συνέγραψε Ἐκκλησι. Ἱστορία ἀπὸ 12 βιβλία καὶ ἄλλα ἀξιόλογα φιλοσοφικὰ ἔργα, στὰ ὁποῖα καταφαίνεται ἡ ἐπίδραση τῶν πλατωνικῶν διαλόγων.

Ἐπίσκοπος Μυτιλήνης ἔγινε κατ' ἄλλους τὸ 530 καὶ κατ' ἄλλους τὸ 535. Ἐχομε τὴ γνώμη πὼς χειροτονήθηκε τὸ 535 ἐπὶ πατρ. Κῶν/πόλεως Ἀνθιμου (535-536), τὸν ὁποῖο παρέσυρε στὸ Μονοφυσιτισμὸ ὁ Σεβῆρος, ὅταν πῆγε στὴν Κῶν/πόλη τὸ 535, ὑποστηριζόμενος ἀπὸ τὴν αὐτοκράτειρα Θεοδώρα.

Ὡς ἐπίσκοπος ὁ Ζ. ἔλαβε μέρος στὴν ἐνδημοῦσα σύνοδο, τῆς Κῶν/πόλεως ἐπὶ πάτρ. Μηνᾶ τὸ 536, πού καταδίκασε τοὺς μονοφυσίτες πατριάρχες τὸν Κῶν/πόλεως Ἀνθιμο καὶ τὸν Ἀντιοχείας Σεβῆρο. Σὲ 4 πράξεις τῆς συνόδου παρατηρεῖται ἡ ἀναγραφή τοῦ ὀνόματός του: «Ζαχαρίας ἐπίσκοπός της Μητροπόλεως Μιτυλήνης». Ὅμως φιλικὰ προσκείμενος καὶ πρὸς τοὺς δυὸ ὑπὸ κατηγορία πατριάρχες καὶ στὸν Μονοφυσιτισμὸ δὲν μετέχει στὶς τελευταῖες συνεδρίες τῆς συνόδου οὔτε καὶ ὑπογράφει τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφασή της.

Ἄστοχη εἶναι ἡ πληροφορία πὼς ἔλαβε μέρος στὴν Ἑ' Οἴκουμ. Σύνοδο (553). Στὰ πρακτικὰ της δὲν βρίσκεται ἡ ὑπογραφή τοῦ Μυτιλήνης.

8. Γρηγόριος (680/681)

Ἐλαβε μέρος στὴν ΣΤ' Οἴκ. Σύνοδο τῆς Κῶν/πόλεως (680/681), ἡ ὁποία καταδίκασε τὶς αἰρέσεις τοῦ Μονοθελητισμοῦ καὶ τοῦ Μονοενεργητισμοῦ. Τὶς ἀποφάσεις τῆς ὑπογράφει: «Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος Μιτυληναίων πόλεως τῶν Λεσβίων νήσου».

9. Σισίννιος (692)

Ἐλαβε μέρος στὴν ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτη σύνοδο (692), ἡ ὁποία κωδικοποίησε τοὺς κανόνες καὶ καταδίκασε τὰ ἔθιμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ὑπογράφει: «Σισίννιος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος πόλεως Μιτυλήνης ὀρίσας ὑπέγραψα».

10. Χριστόδουλος (7ος -8ος αἴ.)

Τὸ ὄνομα τοῦ ἀγνώστου αὐτοῦ ἀρχιεπισκόπου Μυτιλήνης ἀπαντᾶ σὲ σφραγίδα τοῦ 7ου-8ου αἰώνα, πού ἔφερε τὴν παράσταση τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν ἐπιγραφή: «Χριστοδούλου ἀρχιεπισκόπου Μιτυλήνης».

11. Δαμιανός (787)

Έλαβε μέρος στην Ζ' Οίκ. Σύν. (787), ή οποία πήρε αποφάσεις κατά της Εικονομαχίας. Υπογράφει: «Δαμιανός επίσκοπος Μυτιλήνης».

12. Γεώργιος ο «Σημειοφόρος» (804-813)

Πρόκειται για τον όσιο και άγιο Γεώργιο, αρχιεπίσκοπου Μυτιλήνης, που φέρεται με το διακριτικό όνομα «Σημειοφόρος». Κατά το συναξάρι του γεννήθηκε στη Δυτική Μ. Ασία περίπου το 776. Σε ηλικία 18 ετών έγινε ασκητής και από το 804 ως το 813 διετέλεσε αρχιεπίσκοπος Μυτιλήνης. Υπέστη πολλά βασανιστήρια στην εξορία από τους εικονομάχους για τα ορθόδοξα φρονήματά του και απέθανε στις 7 Απριλίου του 821.

13. Λέων (813-843)

Ο εικονομάχος αυτοκράτορας Λέων Ε' (813-820) εξόρισε τον εικονόφιλο αρχιεπίσκοπο Γεώργιο και τον αντικατέστησε με τον εικονομάχο Λέοντα, ο οποίος εξαπέλυσε σφοδρό διωγμό κατά των ορθοδόξων της επαρχίας του.

14. Γεώργιος Β' αρχιεπ. Μυτιλήνης (843-845 ή 846)

Ήταν ένας από τους τρεις όσιους α twin αδελφούς της Μυτιλήνης. Σύμφωνα με το «Βίο» του, γεννήθηκε στη Μυτιλήνη το 763. Σε ηλικία τριάντα χρόνων μόνασε στη Λέσβο και στη Μικρά Ασία. Ταπεινός, φίλεργος και ελεήμων υπηρέτησε το νεότερο αδελφό του Συμεών το Στυλίτη. Υπέστη πολλά βασανιστήρια από τους εικονομάχους. Μετά την επικράτηση της Ορθοδοξίας χειροτονήθηκε το 843, σε ηλικία 80 ετών, αρχιεπίσκοπος Μυτιλήνης. Απέθανε το 845 ή το 846 και τάφηκε σε λάρνακα μαζί με τον αδελφό του Συμεών στη μονή της Θεοτόκου στη Μυτιλήνη.

15. Μιχαήλ (858;-867)

Δέν είναι γνωστόν αν διαδέχθηκε τον όσιο Γεώργιο Β'. Η αρχιερατεία του φαίνεται να σχετίζεται με την πατριαρχία του Φώτιου (585-867), ο οποίος συνδεόταν με φιλία μαζί του και αλληλογραφοῦσε.

Τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαήλ ἀπαντᾷ σὲ σφραγίδα τῶν μέσων τοῦ 9ου αἰώνα, πού φέρει τὴν παράσταση τῆς ἁγίας Θεοδώρας καὶ τὴν ἐπιγραφή: «Μιχαήλ ἐπισκόπῳ Μιτυλήνης». Μετὰ τὴν ἐκθρόνιση τοῦ Φώτιου ἐκθρονίσθηκε καὶ ὁ Μιχαήλ, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι, πού ἦταν φίλοι τοῦ Φώτιου καὶ χειροτονήθηκαν ἀπ' αὐτόν. Ἔτσι στὴ συγκροτηθεῖσα στὴν Κῶν/πόλη σύνοδο τὸ 869/70 γιὰ τὴν ἐπαναφορὰ τοῦ πατρ. Ἰγνατίου στὸ θρόνο δὲν παρευρέθηκε ὁ Μιχαήλ, ὅπως ὁ Μηθύμνης Ἰάκωβος, πού ἦταν μὲ τὸ μέρος τοῦ Ἰγνατίου. Ἡ ἐκθρόνιση τοῦ Μιχαήλ, συνοδευόταν καὶ ἀπὸ ἄλλες δοκιμασίες του, ὅπως φανερώνουν οἱ τρεῖς σφζόμενες ἀχρονολόγητες ἐπιστολές τοῦ ἐπίσης ἐκθρονισθέντος πατρ. Φωτίου, πού τοῦ ἀπευθύνει, γιὰ νὰ τὸν ἐνισχύσει.

Μερικοὶ προσδιορίζουν χρονολογικὰ τὴν ἀρχιερατεία τοῦ Μιχαήλ τὸ 889. Ὅμως ὁ Μιχαήλ σχετιζόταν μὲ τὸν πατριάρχη Φώτιο καὶ συνεπῶς ἡ τοποθέτηση τοῦ μετὰ τὴν ἐκθρόνιση τοῦ Φωτίου (886) δὲν φαίνεται πιθανή.

16. Βασίλειος (879/880)

Κατὰ τὴ σύνοδο, πού συγκλήθηκε στὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ ἀποκατέστησε στὸν πατρ. θρόνο τὸν Φώτιο (879/880) ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Μιτυλήνης, ὁ ὁποῖος προφανῶς ἦταν προσκείμενος στὸ Φώτιο. Στὸ πρακτικὸ ὅμως τῆς συνόδου ἀναφέρεται ἀνωνύμως ἡ συμμετοχὴ τοῦ (« ὁ Μιτυλήνης...»). Ὁ Le Quien καὶ ὁ Laurent ἀναγράφουν τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλείου.

17. Νικόλαος (886)

Ἦταν πιθανὸν διάδοχός του Βασιλείου. Κατὰ τὸν Le Quien ἦταν ὁ Νικόλαος σφοδρὸς ἀντίπαλος καὶ ἐπικριτὴς τοῦ πατρ. Φωτίου, ὅπως φανερώνει μία ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς κάποιον Χαρτοφύλακα. Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ κατηγορεῖ ὁ Νικόλαος τὸν Φώτιο ὅτι « εἰσεπήδησε» στὴν Ἐκκλησία. Ἀναφέρεται ἀκόμη στὴν ἐπιστολὴ τοῦ στὸ βίβαιο λόγο τοῦ Σμύρνης Μητροφάνη στὴ σύνοδο, μὲ τὸν ὁποῖο ἐπέκρινε τὸν συμβιβασμένο πάπα Ἰωάννη Ἡ' (872-882). Ὁ πάπας αὐτὸς δίνοντας τέλος στὴ διαμάχη μεταξὺ Ρώμης καὶ Κῶν/πόλεως ἀναγνώρισε τὸ 879 τὸν πατρ. Φώτιο. Οἱ ἀνωτέρω πληροφορίες τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Νικολάου πείθουν πῶς πρέπει νὰ προσδιορίσουμε χρονολογικὰ τὴν ἀρχιερατεία τοῦ στὸ ἔτος 886, ὅτε ὁ

αὐτοκρ. Λέων ΣΤ' ὁ Σοφὸς ἀναβίβασε στὸν πατρ. θρόνο τὸν Στέφανο καὶ καταβίβασε τὸν Φώτιο καὶ τὸν ἐξόρισε.

Μερικοὶ προσδιορίζουν τὴν ἀρχιερατεία τοῦ χρονολογικὰ τὸ 585 ἢ τὸ 867. Ὅμως ὁ Νικόλαος ἦταν ἀντίπαλός του Φώτιου καὶ συνεπῶς δὲν φαίνεται πιθανὴ ἡ τοποθέτησή του στὰ χρόνια τῆς πρώτης πατριαρχίας τοῦ Φωτίου (858-867).

18. Θωμᾶς (10ος αἶ.)

Σὲ σφραγίδα τοῦ 10ου αἶ. ὑπῆρχε ἡ παράσταση τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ ἐπιγραφή: « Θωμᾶ μητροπολίτη Μυτιλήνης». Εἶναι ὁ πρῶτος γνωστὸς σὲ μᾶς ἀρχιερέας, πὺ ὑπογράφει μὲ τὸν τίτλο τοῦ μητροπολίτη.

19. Ἡλίας (ἀ' μισὸ 11ου αἶ.)

Τὸ ὄνομα τοῦ ἀπαντᾶ σὲ σφραγίδα τοῦ ἀ' μισοῦ τοῦ 11ου αἶ. ποῦ παρίστανε τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ εἶχε τὴν ἐπιγραφή: «Θεοτόκε βοηθεῖ Ἡλία μητροπολίτη Μιτυλήνης».

20. Κωνσταντῖνος (1054)

Ἐλαβε μέρος στὴν ἐπὶ πατριάρχου Μιχαὴλ Α' Κηρουλαρίου σύνοδο τοῦ ἔτος 1054, ἡ ὁποία ἀπέκοψε τὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ γιὰ τὴν ἀνορθόδοξη διδασκαλία τῆς.

Ἐπὶ τοῦ μητροπολίτου αὐτοῦ πιθανότατα ἀνακαινίσθηκε πλούσια ἡ ἱστορικὴ μονὴ τοῦ ὁσίου Γεωργίου Μυτιλήνης ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο Θ' Μονομάχο (1042-1055). Μὲ χρυσόβουλα δὲ αὐτοῦ καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων ἀνακηρύχθηκε ἡ μονὴ αὐτοδέσποτη καὶ τελείως ἐλεύθερη. Ἐτσι ἀποκόπηκε τελείως ἀπὸ τὴ μητροπολιτικὴ διοικητικὴ ἐξουσία τοῦ Μυτιλήνης. Ἡ εὐνοια σὲ αὐτὴ τοῦ αὐτοκράτορα φαίνεται νὰ σχετίζεται μὲ τὴν ἠθικὴ συμπαράσταση τῶν μοναχῶν πρὸς τὸν Κωνσταντῖνο κατὰ τὸ χρόνο τῆς ἐξορίας του στὴ Μυτιλήνη (1034) πρὶν γίνεῖ αὐτοκράτορας.

21. Ἰωάννης (β' μισὸ 11ου αἶ.)

Τὸ ὄνομα τοῦ ἄγνωστου αὐτοῦ μητροπολίτη ἀπαντᾶ σὲ σφραγίδα τοῦ β' μισοῦ τοῦ 11ου αἰώνα, πὺ ἔφερε τὴν παράσταση τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου

καὶ τὴν ἐπιγραφή: « Ὁμωνυμοῦνται πρωτοσύγκελλον (;) σκέποις τὸ προδορόμον φῶς Μιτυλήνης ποιμένα»

Ὁ ἀνωτέρω ἀρχιερέας ἴσως θὰ πρέπει νὰ ταυτιστεῖ μὲ τὸν ἀνωνύμως ἀναφερόμενο μητροπολίτη Μυτιλήνης, πὺν παρευρέθηκε στὴν πατριαρχικὴ σύνοδο Κῶν/πόλεως ἐπὶ Ἰωάννου Ξιφιλίνου (1066).

22. Νικήτας (1086,1089)

Γιὰ τὴν ἀρχιερατεῖα τοῦ ἔχομε δυὸ χρονολογικὲς μαρτυρίες. Ἔλαβε μέρος σὲ σύνοδο, πὺν συγκλήθηκε τὸ 1086 ἐπὶ τοῦ πατρ. Νικολάου Γ' (1084-1111) καὶ αὐτοκρ. Αλεξίου Κομνηνοῦ (1081-1118) γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς ἔννοιας τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων. Μαρτυρεῖται ἐπίσης τὸ 1089 ἀπὸ συνοδικὰ σημειώματα, πὺν ἀφοροῦσαν διάφορες ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας του. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ ἀφοροῦσε τὰ «ἐνθύρια» καὶ «αὐτούργια» κτήματα τῆς Ἐκκλησίας του

23. Στέφανος (11ος ἢ 12ος αἴ.)

Τὸ ὄνομα τοῦ μητροπολίτη Στέφανου εἶναι χαραγμένο σὲ σφραγίδα τοῦ 11ου ἢ 12ου αἴ. μὲ τὴν παράσταση τῆς ἁγίας Θεοδώρας καὶ τὴν ἐπιγραφή: « Σφραγὶς Στεφάνου ποιμένος Μιτυλήνης».

24. Πόθος (1166,1173)

Ἔλαβε μέρος στὴ σύνοδο τοῦ 1166 ἐπὶ πατρ. Λουκᾶ Χρυσοβέργη καὶ αὐτοκρ. Μᾶν. Κομνηνοῦ, ἡ ὁποία ἀντιμετώπισε τὴ θεολογικὴ ἔριδα γιὰ τὴ σχέση τοῦ Υἱοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος πρὸς τὸν πατέρα δὴλ. πῶς πρέπει νὰ ἐξηγεῖται τὸ γραφικὸ χωρίο «ὁ Πατὴρ μείζων μου ἐστίν» (Ἰωάν. Ἰδ' 28). Στὴ σύνοδο αὐτὴ λήφθηκαν ἀποφάσεις καὶ γιὰ τὴν πειθαρχία τοῦ κλήρου, γιὰ ζητήματα γάμου κτλ. Ὑπογράφει: «Ὁ εὐτελής μητροπολίτης Μιτυλήνης Πόθος ὀρίσας ὑπέγραψα».

Τὸ ὄνομα τοῦ ἀπαντὰ καὶ σὲ σφραγίδα, πὺν φέρει τὴν παράσταση τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν ἐπιγραφή « Πόθου σφράγισμα Μιτιλήνης ποιμένος».

Τὸ ὄνομα τοῦ ἀπαντὰ ἐπίσης καὶ σὲ πατρ. πράξη τοῦ Μιχαήλ Γ' τὸ 1173.

25. Κωνσταντῖνος (τ. 12ου αἴ.)

Τὸ ὄνομα τοῦ ἀγνώστου αὐτοῦ μητροπολίτη ἀπαντᾷ σὲ σφραγίδα τοῦ 12ου αἰώνα, πού ἔφερε τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας Θεοδώρας καὶ τὴν ἐπιγραφή: « Κωνσταντίνου σφράγισμα τοῦ Μητυλίνης».

26. Πόθος Ἀπλησφάρης (-1225)

Πολλοὶ τὸν ταυτίζουν μὲ τὸν ἐπὶ τοῦ πατρ. Λουκᾶ Χρυσοβέργη μητρπ. Πόθο (1166,1173). Ἔχομε τὴ γνώμη ὅτι πρέπει νὰ διακριθοῦν, λόγω τῆς χρονικῆς ἀποστάσεως μεταξὺ τῶν.

Στὰ χρόνια τῆς Λατινοκρατίας βρέθηκε ὁ Πόθος στὴ Νίκαια, τὴν τότε πρωτεύουσα τοῦ κράτους καὶ ἔλαβε μέρος στὴν ἐκεῖ ἐδρεύουσα πατριαρχικὴ σύνοδο. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ προῆλθε σὲ συμφωνία παραχωρήσεως « διὰ δωρεᾶς» τῆς λεσβιακῆς μονῆς τῶν Κάτω Πτωμαίων στὸν ἰσχυρὸ (« αὐθέντης») Μανουήλ Ξηρό. Ὁ Πόθος ἀπέθανε στὴ Νίκαια κατὰ τὸ 1225.

27. Θεόδωρος (πιθανὸν τὸ πρῶτο μισό του 13ου αἴ.)

Ἄγνωστος μητροπολίτης, πού τὸ ὄνομα τοῦ ἀπαντᾷ σὲ ἀχρονολόγητο, κολοβό, ἄδηλου περιεχομένου ἔγγραφο, πού ἀφοροῦσε τὴ μονὴ Ξηροχωραφίου ἢ Ἰεραῶς, ἢ ὁποία βρισκόταν στὸ θέμα Μαιάνδρου τῆς Μ. Ἀσίας. Τὸ ἐν λόγω ἔγγραφο ἔφερε τὴν ἐπιγραφή: « Κατάστασις τοῦ Βαρδάλη». Κατὰ τὴ γνώμη μας τὸ ἐν λόγω μοναστηριακὸ ἔγγραφο διαλάμβανε μία πράξη ἐγκαταστάσεως (« κατάστασις») τοῦ Βαρδάλη σὲ μισθωθέντα κτήματα τῆς μονῆς, πού ἔγινε «ἐπὶ παρουσία τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Μιτυλήνης κυροῦ Θεοδώρου». Οὔτε ὁ τόπος οὔτε ὁ χρόνος τῆς συντάξεως τοῦ ἐγγράφου καθορίζονται. Ἀπὸ τὸ περιεχόμενον ὅμως τῶν ἐγγράφων, πού ἀφοροῦσαν τὴ μονὴ φαίνεται πὼς ἡ σύνταξη τοῦ ἔγινε στὸ Νυμφαῖο, τὴν πρῶτευσσα τότε τοῦ κράτους τῆς Νίκαιας, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάν. Γ' Βατάτζη (1222-1254). Μὲ τὴν προϋπόθεση αὐτὴ μπορούμε νὰ ὑποθέσουμε πὼς ὁ Μιτυλήνης Θεόδωρος εὕρισκόμενος ἐκεῖ, ὡς συνοδικό, παρευρέθηκε στὴ σύναψη τῆς ἐν λόγω δικαιοπραξίας.

28. Ἰωσήφ (-1256)

Μνημονεύεται ἀπὸ πατριαρχ. ἔγγραφο τοῦ 1261. Σύμφωνα μ' αὐτὸ ὁ μητρπ. Μιτυλήνης Γρηγόριος (1256-1268) κατήγγειλε στὴν πατριαρχ. σύνοδο

πρωτῶν τῶν μοναστήρια τῶν Κάτω Πτωμαίων, τοῦ ὁσίου Γρηγορίου καὶ τῶν Ἀριστῶν ἦταν ὑπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ Μυτιλήνης. Ἀφότου ὅμως κρατήθηκε ὁ προκάτοχος τοῦ Ἰωσήφ στὴν πρωτεύουσα τοῦ Κράτους Νίκαια (« ἔκτοτε δὲ διὰ τὸ ἐπισχεθῆναι τὸν Μυτιλήνης κατὰ τὴν Νικαίαν») βρῆκαν εὐκαιρία οἱ πατρ. ἑξάρχοι νὰ τὰ κάνουν πατριαρχικά. Μόλις δὲ ἀποκαταστάθηκε καὶ ἐπέστρεψε στὴν ἔδρα τοῦ ὁ Ἰωσήφ ἔγραψε ἐπανειλημμένα στὸν πατρ. Ἀρσένιο (1255-1260) ὅτι ἀδικεῖται ἀπὸ τοὺς πατρ. ἑξάρχους. Συμπεραίνουμε λοιπὸν ὅτι ὁ Ἰωσήφ διετέλεσε μητροπολίτης ὡς τὸ 1256.

29. Γρηγόριος (1256,1258,1261,1265,1268)

Διαδέχθηκε τὸν Ἰωσήφ. Ἦταν ἀπὸ τοὺς διαπρεπέστερους μητροπολίτες τῆς ἐποχῆς του, ἐνάρετος καὶ ζηλωτής. Εὐρισκόμενος κατὰ Μάρτιο τοῦ 1256 στὸ Νυμφαῖο, πολίχνη 17 χιλ. ἀπὸ τὴ Σμύρνη, ποὺ ἦταν τότε πρωτεύουσα τοῦ κράτους τῆς Νικαίας, προσέφυγε στὴν ἐκεῖ ὑπὸ τὸν πατρ. Ἀρσένιο Αὐτωρειανὸ συνεδριάζουσα σύνοδο καὶ κατήγγειλε τὴν αὐθαιρεσία τῶν πατριαρχ. ἑξάρχων, ποὺ ἰδιοποιήθηκαν τὴ μονὴ τοῦ ὁσίου Γεωργίου καὶ τὰ μετόχια τῆς καὶ ἡ σύνοδος τὸν δικαίωσε. Τὸ ἴδιο ἔκανε ἀργότερα καὶ γιὰ τρία ἄλλα μοναστήρια τῆς ἐπαρχίας τοῦ (τῶν Κάτω Πτωμαίων, τὸ ὁσίου Γρηγορίου καὶ τῶν Ἀριστῶν) καὶ δικαιώθηκε τὸ 1261 ἀπὸ τὴ σύνοδο ὑπὸ τὸν ἴδιο πατριάρχη.

Ἀπὸ πατριαρχικὰ ἔγγραφα μαρτυρεῖται πὼς ἐπὶ τοῦ Γρηγορίου ὑπῆρχαν δυὸ χωρεπίσκοποι ὑπὸ τὸν μητροπολίτη Μυτιλήνης, τῆς Γέρας καὶ τῆς Ἐρεσοῦ, ποὺ ὀνομαζόταν Θεόδωρος.

Ἡ φήμη τῆς ἀγιότητος τοῦ Γρηγορίου ἦταν διαδεδομένη. Ὁ αὐτοκράτορας τῆς Νικαίας Θεόδωρος Β' Λάσκαρης πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ (αὐγ. 1258) κάλεσε τὸ φίλο τοῦ αὐτὸν μητροπολίτη καί, ἐκδηλώνοντας μετάνοια καὶ ἑξομολογούμενος καὶ κείμενος μπροστὰ στὰ πόδια του, ἀναφωνοῦσε μὲ λυγμούς: « Ἐγκατέλιπον σέ, Χριστέ». Κατὰ τὴ σύνοδο δέ, ποὺ καθήρεσε τὸν πατρ. Ἀρσένιο Αὐτωρειανὸ (1265), ὁ Γρηγόριος, ποὺ ἦταν φίλος ἀφοσιωμένος σ' αὐτόν, γιὰ λόγους ἀσθενείας ἀποχώρησε ἀπ' αὐτήν.

Οί πληροφορίες για τόν Γρηγόριο φτάνουν ὡς τὸ 1268. Τὴν 1η Ἰαν. τοῦ ἔτους αὐτοῦ δόθηκε ἡ τιμὴ σ' αὐτόν, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν Παχυμένη, ἐπὶ πολλὰ χρόνια διετέλεσε ἀρχιερέας, νὰ χειροτονήσῃ τὸν πατρ. Ἰωσήφ παρὰ τὸ ἔθιμο, πὺ ὑπῆρχε νὰ χειροτονεῖται ὁ πατρ. ἀπὸ τὸν Ἡράκλειας.

30. Γιδῶν (μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1268 καὶ 1314)

Τὸ 1324 προκλήθηκε μία ἀντιδικία μεταξὺ τοῦ τότε μητροπ. Μυτιλήνης Διονυσίου (1314-1327) καὶ τῶν πατριαρχ. ἐξάρχων γιὰ τὸ μονύδριο τῆς Θεοτόκου Ὁδηγήτριας. Ἡ πατρ. σύνοδος ἀναγνώρισε τὸν ἐνοριακὸ χαρακτήρα τοῦ μονυδρίου, γιὰτὶ ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν μητρο. Μυτιλήνης Γίδωνα. Συνεπῶς θὰ πρέπει νὰ προσδιορισθεῖ ἡ ἀρχιερατεία τοῦ Γίδωνα πρὶν ἀπὸ τὸν Δινύσιο, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν Γρηγόριο (1256-1268), ἐπὶ τοῦ ὁποίου δὲν εἶχε ἀνακύψει ἀκόμη ἡ ἀντιδικία γιὰ τὸ μονύδριο αὐτό.

31. Διόνυσος (1314-1327)

Καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἀρκαδία. Ὡς συνοδικὸς τὸ 1314 κατηγόρησε μαζὶ μὲ τὸν Νικομήδειας Κύριλλο τὸν οἰκουμ. Πατρ. Νηφῶνα ὡς σιμωνιακὸ καὶ ἐπέτυχαν τὴν ἀπομάκρυνσή του. Κατὰ τὸ 1324 προσέφυγε στὴ σύνοδο, διεκδικώντας 3 μοναστήρια, 3 μονύδρια καὶ 1 μετόχι, πού ἀνήκαν στὴ Μητρόπολή του καὶ τὰ οἰκειοποιηθῆκαν οἱ πατρ. ἐξάρχοι. Δικαιώθηκε γιὰ ὅλα. Τὸ ὄνομα τοῦ ὡς συνοδικοῦ μνημονεύεται καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1315-1319, 1324-1325, 1327.

Ὁ σύγχρονός του ποιητῆς Μανουὴλ Φιλῆς (1275-1345) σὲ ἐπίγραμμα τοῦ ἐγκωμιάζει μὲ στίχους τὸν « Μιτυλήνης ἀρχιθύτην Διονύσιον». Καταγόταν, γράφει, ἀπὸ εὐγενῆ οἰκογένεια τῆς Ἀρκαδίας, ἔγινε μοναχὸς καὶ ἀμέσως ἀρχιερέας.

Ἐσφαλμένα μερικοὶ παρατείνουν τὴν ἀρχιερατεία τοῦ Διονυσίου ὡς τὸ 1340.

32. Γρηγόριος (1329,1331)

Μὲ τὴν κατάληψη τῆς Δύτ. Μ. Ἀσίας ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς κατὰ τὸν 14ο αἶ. οἱ Μητροπόλεις καταλύθηκαν, τοὺς μητροπολίτες τῶν δέ, πού διασώθηκαν, τοποθέτησε τὸ Πατριαρχεῖο, σὲ νέες θέσεις. Ἀπ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Γρηγόριος ἐξάρχος Λυδίας, τὸν ὁποῖο τὸ Πατριαρχεῖο τοποθέτησε στὴ Μητρόπολη Μυτιλήνης («κατ' ἐπίδοσιν»). Ὡς μέλος τῆς συνόδου κατὰ τὸ 1329 ὑπογράφει : «Γρηγόριος ὑπέρτιμος ἐξάρχος πάσης λυδίας καὶ πρόεδρος Μιτυλήνης». Ἐπίσης,

ὡς συνοδικός, συνυπογράφει κατὰ Ἀπριλ. 1331 ἀπόφαση, πού ἀφοροῦσε τὰ μοναστήρια τῆς Μητροπόλεως Μηθύμνης.

33. Θεοδοσίος (μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1331 καὶ 1341)

Τὸ ὄνομα τοῦ πληροφορούμαστε ἀπὸ ἐγκωμιαστικὸ ἐπίγραμμα τοῦ λόγιου καὶ ἐπιφανοῦς ποιητῆ Μᾶν. Φιλῆ (1275-1345), ἀφιερωμένο: «Τῷ Βασιλεῖ Ἀνδρονίκῳ Γ' τὸ πρωτοβεστιαρίῳ Νείλῳ Νοταρά, τῷ Ἀσάν, τῷ Τορνίκη, τῷ Θεοδοσίῳ Μιτυλήνης». Ἡ εὐφημη μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ Μυτιλήνης Θεοδοσίου κοντὰ στὰ ὀνόματα τοῦ αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικου Γ' (1328-1341) καὶ τῶν τριῶν ἄλλων ἐπιφανῶν καὶ ἰσχυρῶν φανερῶνει τὴν ἐπίσημη προέλευση καὶ ἰσχὺ του.

34. Μαρκιανὸς (1347-1354)

Ὁ Μητροπολίτης αὐτὸς δὲν ἔχει συμπεριληφθεῖ στοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους. Πληροφορούμαστε γι' αὐτὸν ἀπὸ τέσσερες ἀποφάσεις, πού συνυπογράφει, ὡς συνοδικός, ἐπὶ πατριάρχου Ἰσιδώρου Α' κατὰ Ἰούλιο, Αὐγούστο καὶ Σεπτέμβριο τοῦ 1347. Συγκεκριμένα ἡ πρώτη ἀπ' αὐτὲς ἀπόφαση ἀφοροῦσε τὴν ἐτερόδοξη ἀντιπαλαμικὴ διδασκαλία τοῦ Καλαβροῦ Βαρολάμ καὶ τοῦ Γρηγορίου Ἀκίνδυνου, ἡ δὲ Τρίτη (τέλος Αὐγούστου 1347) τὴν καθαίρεση τῶν. Ἡ τέταρτη (Σεπτ. 1347) ἀφοροῦσε ὑπόθεση τοῦ μητροπολίτου Κιέβου καὶ πάσης Ρωσίας. Ὡς συνοδικός ἐπίσης συνυπογράφει στὶς 30 Ἰουν. 1354 ἀπόφαση περὶ μεταθέσεως τοῦ Ἀλέξιου στὴ Μητρόπολη Κιέβου.

35. Ἰωσήφ (1355)

Ὡς συνοδικός συνυπογράφει στὶς 17 Αὐγ. 1355 συνοδικὴ πράξη « περὶ τῆς συμπεθερίας τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ρωμαίων Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων κὺρ Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀσάνη».

36. Λέων ἢ Λεόντιος Μαγεντινὸς (β' μισὸ 14ου αἰ..)

Ἦταν ἓνας ἐξαίρετος λόγιος. Κατὰ τὸν Le Quien (ἔ.ἂ στ. 959) διακρίθηκε ὡς σχολιαστῆς τῶν συγγραφῶν τοῦ Ἀριστοτέλη καὶ τῶν κανονικῶν βιβλίων τῶν ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων Πέτρου Ἀλεξανδρείας καὶ Γρηγορίου Νεοκαισαρείας τοῦ Θαυματουργοῦ, καθὼς καὶ ἐνὸς λιβέλλου κανονικῆς ὑφῆς. Κατὰ τὸν ἴδιο,

ἀπὸ τὶς πραγματεῖες τοῦ Ἀριστοτέλη σχολίασε τὶς ἐξῆς: « Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων», «Περὶ ἐρμηνείας», «Ἀναλυτικὰ πρότερα», «Τὸ ὄργανον» κ.ἄ.

Ὡς μοναχὸς ὁ Λέων ὑπῆρξε δάσκαλος τοῦ διαπρεποῦς νομικοῦ, κανονολόγου καὶ συγγραφέα Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου (1320-1383), συμβόλου τοῦ θείου τοῦ αὐτοκράτορα Ἰωάν. Καντακουζηνοῦ (1347-1354) καὶ τοῦ Ἰωάν. Ἐ΄ Παλαιολόγου (1341-1391). Οἱ βιογραφικὲς πληροφορίες γιὰ τὸν μαθητὴ τοῦ Λέοντος Κώντ. Ἀρμενόπουλο βοηθοῦν στὸν χρονολογικὸ προσδιορισμὸ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Μυτιλήνης Λέοντος κατὰ τὸ δεῦτερο μισό του 14ου αἰ.

37. Μαλαχίας

Ὡς συνοδικὸς συνυπογράφει στὶς 21 Ἰαν. 1370 πατριαρχικὴ συνοδικὴ πράξη, ποὺ ἀνεγραφόταν στὴν καθαίρεση τοῦ ἱερομόναχου Μαγκαφᾶ καὶ κατὰ Ἰούνιο 1371 πιπτάκιο ἀπευθυνόμενο πρὸς τὸν μητροπολίτη Κιέβου.

38. Ἱερεμίας (1389)

Τὸ ὄνομα τοῦ ὡς συνοδικοῦ μέλους ἀπαντᾶ στὶς 15 Φεβρουαρίου 1389.

39. Ἰωσήφ (1394)

Συνυπογράφει σὲ πατριαρχικὸ γράμμα τοῦ Ἀντωνίου Δ΄ πρὸς τοὺς Ἀγιορεῖτες καὶ τὸν «τόμον καὶ τύπον τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τὸ Πρωτάτου» κατὰ Μαῖο τοῦ 1394

40. Ίερεμίας (1395,1396,1397)

Εἶναι, πιθανόν, ὁ ἴδιος μὲ τὸν Ίερεμίας (1389). Πρόκειται γιὰ διαπρεπῆ μητροπολίτη, ὅπως πληροφοροῦμαστε ἀπὸ «ἐνταλτήριο πατριαρχικὸν γράμμα» πρὸς αὐτὸν (1395), ὅταν ἦταν συνοδικός. Σύμφωνα μ' αὐτὸν ἔπρεπε νὰ μεταβεῖ στὴ Βλαχία, γιὰ ἀποκατάσταση ὅλων τῶν ζητημάτων, ποὺ τοῦ ἀναπτύχθηκαν προφορικὰ ἀπὸ τὸν πατριάρχη (Ἀντώνιο Δ'). Τοῦ ἀνατέθηκε δὲ αὐτὴ ἡ ἀποστολὴ κατόπιν αὐτοκρ. Ὁρισμοῦ καὶ συνοδικῆς ἀποφάσεως, γιατί ἦταν «φρόνιμος καὶ πρακτικός».

Ἀπὸ πατριαρχ. γράμμα (Οκτ. 1395) πληροφοροῦμαστε γιὰ μία ἀντιδικία μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρ. ἐξάρχου Γαλακτίωνα σχετικὰ μὲ τὴ λεσβιακὴ μονὴ τῶν ὁσίων Πατέρων. Τὸ ὄνομα τοῦ ὡς συνοδικοῦ ἀπαντᾷ σὲ πατριαρχ. ἀποφάσεις τῶν ἐτῶν 1395, 1396, 1397.

41. Δορόθεος (1438/1439)

Ἀποτελεῖ μία ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ ἱστορικὴ ἄποψη φυσιογνωμία μὲ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματά της: τὸ φιλοδυτικὸ φρόνημα καὶ τὶς φιλενωτικὲς τάσεις. Γράφεται συνήθως πῶς στὸν ἀρχιερ. Θρόνο ἀνέβηκε ττὸ 1422 ἢ τὸ 1434. Ἐλαβε μέρος στὴ σύνοδο τῆς Φεράρας – Φλωρεντίας (1438/1439), στὴν ὁποία διεξήχθη πολὺ σημαντικὸς διάλογος ἐπὶ τῶν διαφορῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ στὴν ὁποία σημαντικὸς ἦταν ὁ ρόλος του. Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ανατ. Ἐκκλησίας μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν φιλενωτικὸ αὐτοκρ. Ἰωάννη Ἡ Παλαιολόγο σ' αὐτὸν ἀνέθεσαν νὰ ἀναγνώσει ἑλληνιστὶ στὴν ἀρχὴ τῆς συνόδου τὸ «δεκρέτο» (διάταγμα) τῆς ἀναγνώρισεως τῆς συνόδου. Πῆρε τὸ λόγο καὶ προσπάθησε νὰ στηρίξει τὸ καθολικὸ δόγμα περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δῆλ. τὴν προσθήκη τῶν καθολικῶν στὸ σύμβολο τῆς πίστεως «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ» (« filioque»). Οἱ ἀτέρμονες συζητήσεις διακόπηκαν χωρὶς ἀποτέλεσμα. Μὲ τὴ λήξη τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου αὐτὸς καὶ οἱ μητροπολίτες Ρωσίας καὶ Νικαίας ἀνήγγειλαν στὸν βασιλέα καὶ στὸν πάπα Εὐγένιο Δ' τὴν ἀποτυχία τῆς συνόδου καὶ ζήτησαν νὰ συλλειτουργήσουν μὲ τὸν πάπα. Μαζὶ δὲ μὲ 12 ἄλλους ἀρχιερεῖς καὶ τὸν βασιλέα ὑπέγραψαν τὴν ἔνωση. Θεωρεῖται ὅ

συγγραφέας τῶν πρακτικῶν τῆς συνόδου. Οἱ ἐνέργειες τοῦ αὐτῆς διέθεσαν δυσμενέστατα τὴν ὀρθόδοξη ἀντιπροσωπεῖα τῆς συνόδου. Λέγεται πῶς μετὰ τὸ τέλος τῆς συνόδου παρέμεινε γιὰ λίγο διάστημα στὴν Ἰταλία, ὅπως καὶ ὁ Ρόδου Ναθαναήλ, ξενιζόμενος ἀπὸ τὸν πάπα καὶ ἐκλιπαρώντας ἀνταμοιβή. Ὅταν ἐπανῆλθε στὴ Μυτιλήνη, ὑποστήριξε μὲ ἀποφασιστικότητα τὶς ἐνωτικὲς φιλοδυτικὲς ἀπόψεις τῆς Συνόδου. Ἀντιμετώπισε ὅμως τὴ σθεναρὴ ἀντίδραση τῶν ὀρθοδόξων. Ἐπέζησε λίγα χρόνια καὶ ἀπέθανε τὸ 1444.

42. Μηνᾶς (1450)

Ἦλαβε μέρος στὴ σύνοδο, ποὺ συγκλήθηκε τὸ 1450 στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ἀποκήρυξε τὴν σύνοδο τῆς Φλωρεντίας, ἐξεδίωξε δὲ τὸν τότε πατριάρχη Κῶν/πόλεως Γρηγόριο Γ' Μάμμα (1443-1450)

Ἡ πληροφορία τοῦ Σταύρ. Ἀναγνώστη πῶς ὁ Μηνᾶς ἀρχιεράτευσε ὡς τὴν ἄλωση τῆς Λέσβου ἀπὸ τοὺς Τούρκους (1462) εἶναι πολὺ ἀμφίβολη.

43. Μεθώδιος (1482,1484)

Εἶναι ὁ πρῶτος μητροπολίτης τῆς Τουρκοκρατίας, ποὺ γνωρίζομε. Ἦλαβε μέρος στὴν τοπικὴ σύνοδο Κῶν/πόλεως, ποὺ συγκάλεσε ὁ πατρ. Μάξιμος Γ' τὸ 1482 καὶ ποὺ ἔληξε ἐπὶ Συμεῶν Α' τὸ ἴδιο ἔτος. Ἡ σύνοδος αὐτὴ ἀποκήρυξε τὴν σύνοδο τῆς Φλωρεντίας. Τὸν «συνοδικὸ Τόμο» τῆς συνυπογράφει καὶ ὁ Μεθώδιος: « Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Μιτηλήνης Μεθώδιος τὰ ἄνωθεν ὀρίσας βεβαιῶ». Ἡ σύνοδος Συνέταξε καὶ Ἀκολουθία γιὰ τοὺς προσερχόμενους ἀπὸ τὸν Καθολικισμὸ στὴν Ὄρθοδοξία.

Ὁ Μεθώδιος συνυπογράφει ἀκόμη κατὰ Μαῖο τοῦ 1484 συνοδικὸ ψήφισμα, ποὺ ἀφοροῦσε τὴν καταδίκη τῆς σιμωνίας.

44. Άνθιμος (1546)

Ως συνοδικός ο Άνθιμος συνυπέγραψε τὸ 1546 πατριαρχικὸ γράμμα τοῦ Διονυσίου Β', πὸν ἀφοροῦσε τὶς μονὲς Λειμῶνος καὶ Μυρσινιωτίσσης. Στὸ ὑπ' ἀριθμ. 249 χειρόγραφό της μ. Λειμῶνος ὑπάρχει πολυχρονισμὸς του, πὸν μελοποίησε ὁ Μανουὴλ ὁ Νέος Χρυσάφης. Ἀπέθανε στὴ Μυτιλήνη τὸ 1548.

45. Μακάριος (1564,1565)

Ως συνοδικός συνυπέγραψε τὸ 1564 ἀπόφαση γιὰ τὶς διενέξεις μεταξὺ Μετεωριτῶν καὶ Βαρλααμιτῶν. Τὸ 1565 συνυπέγραψε ἐπίσης τὴν πράξη τῆς καθαιρέσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ Β' τοῦ μεγαλοπρεποῦς: « ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Μιτυλήνης Μακάριος».

Ἴσως θὰ πρέπει νὰ ταυτιστεῖ ὁ Μακάριος μὲ τὸν ἀναφερόμενο ἀνωνύμως μητροπολίτη Μυτιλήνης, πὸν θανατώθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους μαζί μὲ τέσσαρες ἱερεῖς τὸ 1571 ἢ 1572 μετὰ τὴν ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου. Ἡ ἐκτέλεση τῶν ἔχει σχέση πιθανότατα μὲ κάποια ἐπαναστατικὴ ἐκδήλωση στὸ νησί, πὸν μαρτυρεῖται πὸς προσκλήθηκε μετὰ τὴ Ναυμαχία, ὅπως καὶ σὲ ἄλλα νησιὰ τοῦ Αἰγαίου.

46. Γρηγόριος (1576,1579,1580)

Πρόκειται γιὰ εὐπαιδευτο ἱεράρχη. Ἀμάρτυρη καὶ γι' αὐτὸ ἀμφίβολη εἶναι ἡ πληροφορία, πὸν συνήθως ἐπαναλαμβάνεται, ὅτι τὸ 1572 ὁ Γρηγόριος κατεῖχε τὸν μητροπολιτικὸ θρόνο. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀναφέρεται σὲ συνοδικὲς ἀποφάσεις τῶν πατριαρχῶν Ἰερεμία Β' καὶ Μητροφάνη Γ' κατὰ τὰ ἔτη 1576 καὶ 1579. Ως συνοδικός ἐπίσης συνυπογράφει τὸν Μάρτιο 1580 ἀπόφαση ἀναθέσεως τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ταβουλαρίου στὸν Μίχ. Παυλιώτη καὶ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ ἴδιου ἔτους ἀπόφαση, πὸν ἀφοροῦσε τὴ μονὴ τῆς Μεταμορφώσεως Μετεώρων.

47. Παχώμιος Πατέστος (1580-1584)

Ἦταν Λέσβιος, ὅμως τὸ ἐπίθετό του Πατέστος ἢ Πατέστας φαίνεται ξενικό. Εἶχε μεγάλη μόρφωση, ἀλλὰ καὶ φαυλότητα. Κατὰ τὸν Κ. Σάθα ἦταν πανοῦργος καὶ πονηρός. Αφοῦ ἱερώθηκε ἀναξίως «πάσαν ἐκίνησε μηχανήν» γιὰ νὰ διώξει τὸν Μυτιλήνης καὶ νὰ ἀρπάξει τὸ θρόνο του, χρησιμοποίησας πολλῶν δυνατῶν τὰ μέσα, ἀνεπιτυχῶς ὅμως, λόγω τῆς ἀντιδράσεως τοῦ πατρ. Ἱερεμία Β' (1572-1579). Ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχίας τοῦ Ἱερεμία (1580-1584) ὁ Παχώμιος ζήτησε τὴν ἐπέμβαση τοῦ σουλτάνου. Φοβήθηκε τότε ὁ Ἱερεμίας καὶ ζήτησε τὴν ἐπέμβαση τοῦ σουλτάνου. Φοβήθηκε τότε ὁ Ἱερεμίας καὶ δέχθηκε νὰ χειροτονηθεῖ ὁ Παχώμιος Καισαρείας. Λέγει ἀκόμη ὁ Σαθᾶς, ὅτι ἦταν «σκαιὸς καὶ φαυλόβιος» καλόγηρος καὶ μὲ τὴ βία ἐκλέχθηκε μητρ. Καισαρείας. Φαίνεται ὅμως πὼς ἡ θέση δὲν τὸν ἱκανοποιοῦσε καὶ παρὰ τὶς ἀντιδράσεις τοῦ πατριάρχη κατάφερε διὰ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν νὰ ἐκδιώξει τὸν Μυτιλήνης καὶ νὰ γίνῃ αὐτὸς μητροπολίτης Μυτιλήνης τὸ 1580 («ἐπιβάτης τοῦ θρόνου»), νὰ παραμείνῃ δὲ ὡς τὶς ἀρχὲς τοῦ 1584. Ἀπὸ τὴν ἐκεῖ ἀρχιερατεία του δὲν ἔχομε πληροφορίες. Μοναδικὴ μαρτυρία ἀποτελεῖ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 7 χειρόγραφο («Σύνταγμα τοῦ κανονικοῦ δικαίου») τοῦ Γυμνασίου ἀρρένων Μυτιλήνης, ποῦ ἦταν δικό του.

«Ἐπιβατικῶς» κατέλαβε στὴ συνέχεια ὁ Παχώμιος καὶ τὸν πατριαρχικὸ θρόνο Κῶν/πόλεως στὶς 22 Φεβρ. 1584 μὲ πολλὰ «πισκέσια» στὶς τουρκικὲς ἀρχὲς καὶ πρὸ παντὸς στὸ σουλτάνο Μεχμέτ Γ', τοῦ ὁποῦ, κατὰ μία πληροφορία, ἦταν δάσκαλος στὴ Φιλοσοφία καὶ στὰ Μαθηματικά. Μὲ κατάπτυστες δὲ ἐνέργειες ἐκτόπισε τὸν Ἱερεμία Β' καὶ διὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας τὸν ἐξόρισε στὴ Ρόδο.

48. Γρηγόριος (1590)

Εἶναι, πιθανόν, ὁ ἴδιος μὲ τὸν πρὸ τοῦ Παχωμίου Γρηγόριο (1576,1579,1580). Ἐλαβε μέρος στὴ μεγάλη σύνοδος, ποῦ συγκάλεσε ὁ πατρ. Ἱερεμίας Β' ὁ Τρανὸς κατὰ Μαῖο 1590 στὴν Κῶν/πόλη, ἢ ὁποῖο ἐπικύρωσε τὴ χειροτονία καὶ προαγωγή τοῦ μητροπολίτη Μόσχας Ἰωβ σὲ πατριάρχη καὶ υπέγραψε τὸν σχετικὸ συνοδ. Τόμο.

49. Παΐσιος (1590-1603)

Καταγόταν από τὰ Παπιανὰ τῆς Καλλονῆς καὶ ἔφερε τὸ ἐπίθετο Παλαιολόγος. Χειροτονήθηκε σὲ ἀρχιερέα στὶς 9 Αὐγ. 1590). Μὲ ἔξοδα τοῦ ἀνεγέρθηκε καὶ ἱστορήθηκε ὁ ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως Παπιανῶν τὸ 1600. Στὶς 28 Μαρτίου 1603 παραιτήθηκε, λόγω ὑγείας καὶ ἀποσύρθηκε στὴ μ. Λειμῶνος, ὅπου ἔζησε ὡς μεγαλόσχημος μοναχὸς ὡς τὸ θάνατό του, στὶς 22 Αὐγούστου 1610.

50. Δανιὴλ (1603-1605)

Ἦταν οἰκονόμος τῆς Μητροπόλεως Μηθύμνης, ὅταν ἐκλέχθηκε στὶς 21 Ἀπριλίου 1603 μητροπολίτης Μυτιλήνης. Στὴ συνέχεια ἔδωκε ὁμολογία πίστεως. Ἀπέθανε τὸ 1605.

51. Σωφρόνιος (1605,1608)

Ἐκλέχθηκε σὲ διαδοχὴ τοῦ ἀποθανόντος Δανιὴλ τὸν Αὐγούστο 1605 καὶ ὑπέβαλε ὑπόμνημα πίστεως. Στὶς 19 Νοεμβρίου 1605 τοῦ ἀπέστειλε ὁ πατριάρχης Ραφαὴλ Β΄ γράμμα καὶ «σταυροπήγιο», γιὰ νὰ πάει πλησίον τῆς «χώρας Ζαχαράνδου» νὰ ἐμπήξει σταυρὸ στὰ θεμέλια του ναοῦ τῆς Θεοτόκου «Νέας Σιῶν», πού θὰ χτιζόταν, γιὰ νὰ τὸν κάνει «σταυροπήγιο πατριαρχικό». Τὸ Σεπτεμβρίου 1608 προσυπέγραψε σιγίλ. γράμμα τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου, μὲ τὸ ὁποῖο καθιστοῦσε «ἐλεύθερες» ἀπὸ τὴ μητροπολιτικὴ ἐξουσία τὶς μονὲς Λειμῶνος καὶ Μυρσινιωτίσσης.

52. Παρθένιος (1610)

Στὶς 22 Αὐγ. 1610 προσυπογράφει, ὡς συνοδικό, ἐπὶ πατριάρχου Νεοφύτου Β΄ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 21 συνοδικὸ γράμμα τῆς μ. Λειμῶνος. Ἐσφαλμένα ἀναγράφεται τὸ ὄνομα τοῦ τὸ 1608 δεδομένου ὅτι τότε ἀρχιεράτευσε ὁ Σωφρόνιος. Ἡ ἀρχιερατεία δὲν φαίνεται μεγάλης διαρκείας.

53. Γρηγόριος (1618)

Συνυπογράφει κατὰ Νοεμβρ. 1618 πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ πράξη, μὲ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ἡ μετάθεση τοῦ Ἱερεμίου Πολυανῆς στὸ Κίτρος.

54. Κωνστάντιος (1621,1625,1627,1629)

Μαρτυρείται από τὸ ἀρχεῖο τῆς μ. Λειμῶνος ὅτι καταγόταν ἀπὸ τὰ Βασιλικά τῆς Λέσβου καὶ ὅτι διετέλεσε μητροπολίτης πρῶτα Λήμνου καὶ ἔπειτα Μυτιλήνης.

Ὁ Α. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς δίνει τὴ πληροφορία πῶς ἓνας πολυχρονισμὸς, γραμμένος στὸ ὑπ' ἀριθμ. 198 χειρόγραφό τῆς μ. Λειμῶνος, φανερώνει ὅτι διετέλεσε Μυτιλήνης ἐπὶ τῆς πατριαρχίας Ραφαήλ Β' (1603-1607). Ἡ πληροφορία αὐτὴ σὲ συσχετισμὸ μὲ μία ἄλλη πῶς ὁ μητροπολίτης Λήμνου ἔφερε κατὰ τὰ ἔτη 1604-1605 τὸ ὄνομα Κωνστάντιος ὀδηγεῖ στὸ πιθανὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Κωνστάντιος παρεμβάλλεται στὴν ἀρχιερατεία τοῦ Σωφρόνιου (1605,1608) μεταξὺ τῶν ἐτῶν αὐτῶν (πρῶτη ἀρχιερατεία του;). Γράφεται συνήθως πῶς τὸ 1611 διετέλεσε μητροπολίτης Μυτιλήνης. Ὅμως ἡ πληροφορία αὐτὴ δὲν ἐπιβεβαιώνεται.

Ἡ ἀρχιερατεία τοῦ ἀσφαλῶς μαρτυρεῖται κατὰ τὰ ἔτη 1621, 1625 καὶ 1627. Παραιτήθηκε στὶς 27 Μαΐου 1629. Τοῦ παραχωρήθηκε ἡ ἀδεια νὰ ἐφησυχάσει στὴ μ. Λειμῶνος στὴν ὁποία καὶ παραχώρησε τὴν περιουσία του. Ἐκεῖ ἀπέθανε στὶς 14 Σεπτεμβρίου 1631.

55. Παρθένιος (1626)

Σὲ σιγίλλιο τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάρεως, πού ἀναφέρεται στὴ μονὴ τοῦ ἀγίου Νικολάου τῆς Ἐπαρχίας Κερνίτζης, συνυπογράφει τὸ 1626 καὶ ὁ Μυτιλήνης Παρθένιος.

Ἐὰν ἡ πληροφορία αὐτὴ εἶναι σωστὴ, μποροῦμε ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνουμε πῶς ὁ Παρθένιος παρεμβάλλεται γιὰ ἓνα χρόνο περίπου (1626) στὴν ἀρχιερατεία τοῦ Κωνσταντίνου (1621, 1625, 1627, 1629).

Ὁ ἐν λόγῳ Παρθένιος ἴσως θὰ πρέπει νὰ ταυτισθεῖ μὲ τὸν Παρθένιο, πού μαρτυρεῖται τὸ 1610, ἀσφαλῶς ὅμως ὄχι μὲ τὸν ἐπόμενον Παρθένιο (1629-54).

Σύμφωνα μὲ ἓνα συνοδικὸ γράμμα τῆς 5 Μαΐου 1626 ἐπανῆλθαν ὑπὸ τὴ δικαιοδοσία τῆς Μητροπόλεως Μυτιλήνης τὰ χῶρια: Ἐρεσός, Ἄγρα καὶ

Μεσότοπος, πού απέσπασε μὲ προηγούμενη συνοδική ἀπόφαση ὁ μητροπολίτης Μηθύμνης Κορνήλιος, ἀφοῦ χρησιμοποίησε τὴν ἐπέμβαση τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας πρὶν ἀπὸ λίγο καιρό. Στὸν ἀυθαίρετο δὲ αὐτὸ σφετερισμὸ τῶν χωριῶν αὐτῶν ἀπὸ τὸν Μηθύμνης ἀναφέρεται σιγίλλιο τῆς 5 Ἰουν 1625.

56. Παρθένιος (1629-1654)

Στις 27 Μαΐου 1629 ἐκλέγετε ὁ μ. Μυτιλήνης ὁ «ἐκεῖθεν ἐλθῶν» ἱερομόναχος Παρθένιος μετὰ τὴν παραίτηση τῶν Κωνσταντίνου. Ὡς συνοδικὸς ὁ Παρθένιος συνυπογράφει ἀποφάσεις τῶν ἐτῶν 1635, 1636, 1638, 1639, 1646 καὶ 1653. Ἀξιωματικὸν εἶναι ἡ συνυπογραφή τὸ 1639 τοῦ ὑπομνήματος τῆς ἐκλογῆς τοῦ πατρ. Παρθενίου Α΄. Στις 7 Σεπτ. 1654 «παραιτεῖται λόγῳ γήρατος καὶ χρεῶν» ὑπὸ τὴν προϋπόθεση, ὅτι θὰ τὸν διαδεχθεῖ ὁ πρωτοσύγκελ. Τῆς Μ. Ἐκκλησίας Γρηγόριος. Παραιτούμενος διατηρεῖ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρχιεροσύνης.

57. Γρηγόριος (1654, 1662, 1670)

Μὲ τὴν παραίτηση τοῦ Παρθενίου ἐκλέγεται στις 7 Σεπτ. 1654 διάδοχος τοῦ ὁ Γρηγόριος, ὁ ὁποῖος καὶ ὑποβάλλει ὁμολογία πίστεως. Ὡς συνοδικὸς συνυπογράφει στις 29 Ἰουν. 1662 τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ πατρ. Διονυσίου Γ΄ καὶ κατὰ Σεπτ. 1670 μετέχει σὲ τετραμελῆ ἐπιτροπὴ διαχειρίσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου.

58. Ζώσιμος (1672)

Προκειμένου νὰ ἀπαντήσῃ ὁ πατρ. Διονύσιος Δ' περὶ τῆς Καλβινικῆς αἰρέσεως συγκάλεσε τὸν Ἰαν. 1672 σύνοδο, στὴν ὁποία μετέσχον 40 μητροπολίτες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν καὶ ὁ Μυτιλήνης Ζώσιμος, ὁ ὁποῖος καὶ συνυπέγραψε τὴν ἀπάντησιν.

59. Δανιὴλ Μακρῆς (ἀ' ἀρχιερατ. 1676)

Καταγόταν ἀπὸ τὸ Τσουκαλοχώρι Λέσβου καὶ ἦταν ἀδελφὸς τῆς μ. Λειμῶνος. Εἶχε φήμη μουσικοῦ καὶ λογίου. Ἀρχιεράτευσε δυὸ φορές. Ἡ πρώτη ἀρχιερατεία ἀρχίζει πιθανὸν πρὶν τὸ 1676. Στὸ ὑπ' ἀριθμ. 260 χεῖρ. Τῆς μ. Λειμῶνος, πού γράφτηκε τὸ 1676 ἀπὸ τὸν ἱερομ. Ραφαήλ, ὑπάρχουν «χειρουργικὰ Δανιὴλ ἀρχιερέως τοῦ Μιτυλιναίου».

60. Γρηγόριος (1676-1692)

Συνήθως ταυτίζεται μὲ τὸν Γρηγόριο, πού ἀρχιεράτευσε κατὰ τὰ ἔτη 1654, 1662, 1670. Δὲν φαίνεται ἀπίθανο, ἂν καὶ παρεμβάλλονται δυὸ ἄλλοι. Ὁ χρόνος τῆς ἀρχιερατείας τοῦ συνάγεται ἀσφαλῶς ἀπὸ ἀποφάσεις συνοδικῆς πού συνυπογράφει κατὰ τὰ ἔτη 1676, 1678, 1680, 1683, 1688, 1691. Ἀπέθανε κατὰ τὸ 1692. Κατὰ τὸν Μαῖο 1693 παρέλαβε τὸ Πατριαρχεῖο τὰ ἄμφια, πού τοῦ ἀφιέρωσεν ὁ «μακαριστὸς Γρηγόριος».

Δανιὴλ Μακρῆς (β' ἀρχ. 1692, 1694, 1696)

Ἀρχιεράτευσε γιὰ δεύτερη φορὰ μετὰ τὸν Γρηγόριο. Γιὰ τὴν δεύτερη ἀρχιερατεία τοῦ ἔχομε τρεῖς μαρτυρίες: ἀ') ὁ πατρ. Καλλίνικος Β' μὲ γράμμα τοῦ ὀρίζει τὸ 1692 « τὸ Ξενοδοχεῖον (=νοσοκομεῖο, φιλανθρωπικὸ κατάστημα) καὶ τὰ λοιπὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα καὶ ἀφιερῶματα νὰ διατελώσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ προστασίαν καὶ κυβέρνησιν τοῦ μητροπολίτου Μιτυλήνης Δανιήλ...» β') τὸ 1694 ὑπογράφει, ὡς συνοδικός, πράξη προαγωγῆς τῆς Ἐπισκοπῆς Ραιδεστοῦ σὲ Ἀρχιεπισκοπὴ καὶ γ') σὲ χειρόγραφό τῆς ἐκκλησίας Μεταμορφώσεως τοῦ παλιοῦ Πλωμαρίου, τοῦ σημερινοῦ Μεγαλοχωρίου, ἀναγράφεται στὸ τέλος τοῦ πρόλογου ὅτι τελείωσε ἡ ἀντιγραφή του στὶς 8 Ἰουν. 1696 ἐπὶ ἀρχιερατείας τοῦ Δανιὴλ Μακρῆ.

61. Μακάριος (πρὸ τοῦ 1708)

Γιὰ τὸν ἄγνωστον αὐτὸν μητροπολίτη γράφει τὸ 1740 ὁ Le Quien (ἔ.ἄ. στ. 962) ὅτι στὶς σελίδες τῶν «Βενετικῶν Ἀρχείων», ποὺ διάβασε πρόσφατα, συνάντησε τὸ ὄνομα τοῦ Μακάριου, τὸν ὁποῖο ἐντάσσει πρὶν ἀπὸ τὸν Νικόδημο (1708-1721). Ἐὰν ἡ ἔνταξη τοῦ εἶναι σωστή, μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε πῶς οἱ τρεῖς πρὶν ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τοῦ Νικοδήμου, ἀναγραφές ἀδήλου μητροπολίτη, ποὺ εἶναι καταχωρημένες στὸν Α' μητροπ. Κώδικα Μυτιλήνης, ἡ πρώτη (φ. 69-70) μὲ ἡμερομ. 5 Ἀπριλ. 1705, ἡ δεύτερη (φ. 24) μὲ ἡμερομ. 27 Μαΐου 1706 καὶ ἡ Τρίτη (φ. 68) μὲ χρονολ. 1707, εἶναι τοῦ Μακαρίου.

62. Νικόδημος Αἰναζῆς (1708-1721)

Μυτιληναῖος ποὺ ἐκλέχθηκε μητρο. Μυτιλήνης τὸ 1708. Ανήγειρε τὴ σφζόμενη μητροπολιτικὴ οἰκία, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Σταυράκη Αναγνώστη ἔφερε μία μαρμάρινη πλάκα μὲ ἀνεπίγραφο ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖο ἀντέγραψε καὶ στὸ ὁποῖο ἀναγραφόταν τὸ ἔτος τῆς δομήσεως τῆς (30 Νοεμ. 1721). Στὴν ἴδια πλάκα, κατὰ τὸν ἴδιο, ἀναγραφόταν καὶ τὸ ἔτος τῆς ἀρχῆς τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Νικοδήμου (1708). Εἶναι φανερόν πῶς ἡ πλάκα τοποθετήθηκε μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ν., κατὰ τὴ γνώμη μας δὲ ἡ ἡμερομ. 30 Νοεμβρ. 1721 ἔδειχνε τὸ τέλος τῆς ἀρχιερατείας του.

Στὸν Α' μητροπ. Κώδικα Μυτιλήνης συναντοῦμε πολλὲς ἀναγραφές τοῦ ὀνόματός του ἀπὸ τὶς 2 Ἰαν. 1709 ὡς τὶς 12 Μαΐου 1721. Ὡς συνοδικὸς ὁ Νικόδημος συνυπογράφει πολλὲς πατριαρχικὲς ἀποφάσεις τῶν ἐτῶν 1712, 1713, 1716, 1717, 1719, 1720. Σ ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς κάποιον Χρῦσανθο δίνει στὶς 16 Ἰουν. 1717 ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ τὴν κατάσταση, ποὺ ἐπικράτησε στὴν ἐπαρχία του, ἐξαιτίας φοβερῆς ἐπιδημίας, τὴν ὁποία βρῆκε ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴ συνοδικὴ θητεία του.

63. Καλλίνικος (-1727)

Διαδέχθηκε πιθανόν τὸ Νικόδημο. Ὅλο τὸ χρόνο τῆς ἀρχιερατείας τοῦ ἦταν διαρκῶς ἄρρωστος, ὅπως φανερώνει ἡ διαθήκη του, ποὺ εἶναι

καταχωρημένη στον Α' μητρ. Κώδικα με ήμερ. 3 Αύγ. 1727 (φ 72β). Αναγράφονται σ' αυτή τὰ ποσά, πού ἄφηνε στους φτωχούς του Ξενοδοχείου, στις ἐκκλησίες καὶ στις μονές.

64. Κωνστάντιος (1727-1736)

Χειροτονήθηκε στις 25 Αύγ. 1727, ὅπως σημείωσε ὁ ἴδιος στον Α' μητροπ. κώδικα (φ. 3). Στον κώδικα αὐτὸν ἀναγράφονται πολλές ἀποφάσεις του ἀπὸ 27 Δέκ. 1727 ὡς τὸ 1736. Πρῶτος αὐτὸς κατέβαλε προσπάθειες γιὰ τὴν ἴδρυση σχολῆς στὴ Μυτιλήνη. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἔγραψε στὸ σχολάρχη τῆς Πάτμου Μακάριο, ὁ ὁποῖος προθυμοποιήθηκε νὰ στείλει δάσκαλο τὸν Ἰωακείμ. Ἀντέδρασαν ὅμως τότε ἔντονα οἱ γέροντες καὶ προεστοὶ τῆς Μυτιλήνης. Σχετικὲς εἶναι δυὸ ἐπιστολές τοῦ Ἰωακείμ πρὸς τὸν Κωνστάντιο. Ὡς συνοδικὸς συνυπογράφει σιγίλλιο τὸ 1734.

65. Ἀνθιμος Βερτουμῆς (1737-1749, 1752-1767)

Μυτιληναῖος ἀπὸ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια. Δὲν ἐπιβεβαιώνεται σαφῶς ἡ πληροφορία πὺς ἀρχιεράτευσε δυὸ φορές. Ἐν τούτοις πολλές εἶναι οἱ μαρτυρίες γιὰ τὴν ἀρχιερατεία του, πού ἀπαντοῦν σὲ δυὸ χρονικὲς περιόδους: α') ἀπὸ τὸ 1737-1749 καὶ β') ἀπὸ τὸ 1752-1767, μὲ ἐνδιάμεσο κενὸ (1749-1752).

Τὴν πρώτη περίοδο τῆς ἀρχιερατείας τοῦ μαρτυροῦν ἐπιγραφές ναῶν καὶ ἀποφάσεις του, πού ἀναγράφονται στον Α' μητροπ. κώδικα. Ἀρκετὲς εἶναι καὶ οἱ συνοδικὲς ἀποφάσεις, πού συνυπογραφεῖ ὡς συνοδικὸς κατὰ τὴν περίοδο αὐτή.

Κατὰ τὴ δεύτερη περίοδο τῆς ἀρχιερατείας τοῦ (1752-1767) προβαίνει σὲ ἐξαίρετες δωρεές σὲ ἀναξιοπαθοῦντες καὶ στὸ φιλανθρωπικὸ Ἰδρυμα «Ξενοδοχεῖο». Στον Α' Μητροπ. κώδικα ὑπάρχουν οἱ ἐξῆς ἀναγραφές: 1) στις 26 Ἰουν. 1752 ἀφιερώνει τὸ ἀπὸ γρόσια 115 ἐνοικίό του μεγάλου περιβολιοῦ του, πού ἦταν κοντὰ στὸ Ξενοδοχεῖο, στὸ ἴδρυμα αὐτό, στους ἱερεῖς τῶν πέντε ἐνοριῶν τῆς Μυτιλήνης καὶ σὲ ἄλλους (φύλ. 92) 2) τὸν Μάρτιο 1754 ἀφιερώνει 500 γρόσια στὸ Ξενοδοχεῖο, ὁ τόκος τῶν ὁποῖο νὰ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ ψωμὶ τῶν φτωχῶν του Ξενοδοχείου (φ.93) 3) τὸν Ἀπρίλιο 1756 ἀφιερώνει 500 γρόσια, ὁ τόκος τῶν ὁπίων νὰ μοιράζεται γιὰ τὰ «χαράτζια τῶν πτωχῶν καὶ ὀρφανῶν παιδιῶν,

γερόντων και άλλων αδυνάτων ξένων και εντόπιων» (φ. 94) 4) την 1 Ιαν. 1757 παραδίδει στα ρουφέτια των «ραπτάδων και γουναράδων» 500 γρ. υπό τον όρο ότι ο ετήσιος τόκος να μοιράζεται «εις πτωχά και ένδεη πρόσωπα, εις ύπανδρείαν δηλονότι τινών πτωχών και όρφανών κοριτζίων ή και να αγοράζουν την Λαμπράν ρούχα και παπούτζια και να τα μοιράζουν εις πάμπτωχα πρόσωπα...» (φ. 94)

Ο Άνθιμος διακρίθηκε όχι μόνο για το φιλανθρωπικό, αλλά και για το υπέροχο κοινωνικό έργο του. Πολλές φροντίδες κατέβαλε για να καταργήσει ένα άδικο και απεχθές έθιμο: να προικοδοτεΐτε ή πρώτη κόρη με το σύνολο της γονικής περιουσίας και να αποκληρώνονται οι άλλες κόρες. Άκαρπες απέβηκαν παλαιότερα οι προσπάθειες άλλων για την κατάργησή του. Αυτός με τη συμμετοχή αρχόντων και προεστών του τόπου προσέφυγε το 1754 στον πατριάρχη Κύριλλο Ε' και ζήτησε την έγκριση του εκ 12 άρθρων νομοθετικού κανονισμού, που είχε συντάξει και που ρύθμιζε δικαιότερα την προικοδοσία. Τον ένέκρινε ο πατριάρχης και με γράμμα του προς τους χριστιανούς της Μυτιλήνης συνιστοῦσε αυστηρά την κατάργηση του έθιμου.

Κατά τη δεύτερη περίοδο της αρχιερατείας του ο Άνθιμος διετέλεσε επανειλημμένως συνοδικός και συνυπέγραψε πολλές αποφάσεις κατά τα έτη 1757, 1758, 1759, 1761, 1763, 1764, 1766 και 1767.

66. Γεράσιμος (1767-1780, 1783)

Κατά τον Α' μητροπολ. Κώδικα καταγόταν από την Σίκινο. Το όνομα του συναντούμε στον κώδικα αυτόν από το 1767 ως το 1780. Από το έτος αυτό ως το θάνατο του (1783) δέν έχουμε μαρτυρίες.

Η αρχιερατεία του συνδέεται με τα άπαισία γεγονότα, που προσκλήθηκαν στη Μυτιλήνη από τις προσεγγίσεις του ρωσικού στόλου του Όρλώφ εκεί στις 10 Ιουλίου 1770 και στις 27 Οκτωβρίου 1771. Οι προσεγγίσεις αυτές προκάλεσαν τα αντίποινα των έξαγριωμένων Τούρκων με αποτέλεσμα κατά την πρώτη να φονεύσουν πολλούς χριστιανούς και να τραυματίσουν πολύ βαριά τον έξόριστο στη Μυτιλήνη πατριάρχη Κών/πόλεως Μελέτιο Β' και κατά

τὴ δεύτερη προσέγγιση νὰ συλλάβουν τὸν πατριάρχη, τὸν μητροπολίτη Γεράσιμο καὶ τοὺς προύχοντες καὶ νὰ τοὺς κλείσουν στὴ φυλακὴ.

Τὸν ὀκτώβριο 1782 χειροτονήθηκε βοηθὸς ἐπίσκοπός του (ἄγνωστο τὸ ὄνομά του) μὲ τὴ «ψιλή» ὀνομασία τοῦ Βελβίνου.

Τὸ 1783 ἀπέθανε ὁ Γεράσιμος ἀφήνοντας πολλὰ χρεοὶ στὴ Μ. Ἐκκλησία καὶ σὲ ἰδιῶτες.

67. Ἱερεμίας (1783-1809)

Ὁ Ἱερεμίας, πού διαδέχθηκε τὸ 1783 τὸν ἀποθανόντα Γεράσιμο, καταγόταν ἀπὸ τὴν Κρήτη διετέλεσε δὲ ἐπὶ 11 χρόνια μητρ. Χριστιανουπόλεως καὶ Τριπολιτσᾶς ὡς τὸ 1783, ὅτε καὶ μετατέθηκε στὴ Μυτιλήνη, ὅπου ἀρχιεράτευσε 26 ἔτη καὶ 6 μῆνες. Ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ τύρησαν στὴ Μυτιλήνη οἱ νεομάρτυρες Θεόδωρος ὁ Χατζῆς (30 Ἰαν. 1784), Θεόδωρος Ὁ Βυζαντινὸς (17 φεβρ. 1795) καὶ Λουκᾶς ὁ Ἀνδριανουπολίτης (23 Μάρτ. 1802). Μὲ τὶς φροντίδες τοῦ τὸ ἱ. λείψανο τοῦ δευτέρου ἐναποτέθηκε ἀρχικὰ στὴ Χρυσομαλλοῦσα καὶ ἔπειτα στὸν μητροπ. ναό.

Μὲ πρωτοβουλία τοῦ ἀνοικοδομήθηκαν στὴ Μυτιλήνη οἱ ναοὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου (1794) καὶ τῶν ἁγίων Θεοδώρων (1795) καὶ στὴν Ἀγιάσο τῆς Παναγίας (1806). Κατὰ τὸν Μάιο 1806 χειροτονήθηκε βοηθὸς ἐπίσκοπός του (εἶναι ἄγνωστο τὸ ὄνομά του) μὲ τὸν τίτλο Μακαρουπόλεως. Στις 23 Ἀπριλίου 1809 προήχθη σὲ οἰκουμ. Πατριάρχη (Ἱερεμίας Δ΄) καὶ στις 4 Μάρτ. 1813 παραιτήθηκε, ἐπικαλούμενος ἀσθένεια καὶ γῆρας. Ἐπέστρεψε τότε στὴ Μυτιλήνη γιὰ νὰ ἐφησυχάσει κοντὰ στὸν ἀνεψιὸ τοῦ μητρ. Καλλίνικο, ὅπου καὶ ἀπέθανε στις 5 Μαρτίου 1824. Τὴ διαθήκη του, γραμμὴν στις 27 Φεβρ. 1818, ὑπογράφουν 12 μάρτυρες «ἐκ τῶν ἐν τῇ νήσῳ σημαινόντων», οἱ ὅποιοι ἀναφέρονται ὀνομαστικῶς.

Ἐγράφη ὅτι ἦταν «ἀνὴρ ἄμοιρος μὲν παιδείας, ἐμβρίθης δὲ καὶ συνετὸς καὶ τῶν τουρκικῶν ἐμπειρότατος καὶ ἐπαινετῆς συναισθήσεως τῆς ἑαυτοῦ ἀμαθείας φιλομαθέστατος». Σχετικὴ εἶναι καὶ ἡ πληροφορία τοῦ Β΄ μητροπ. κώδικα Μυτιλήνης (φ. 14β) πὼς γιὰ νὰ ἐνισχύσει τὴν παιδεία τῆς ἐπαρχίας τοῦ

συνιστοῦσε στους χριστιανούς με ἐγκύκλιο τοῦ τὴν 1 Φεβρ. 1798 νὰ γράφουν στὶς διαθήκες τοὺς δωρεὰς ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου γιὰ τὴν ψυχικὴ τους σωτηρία.

Στὴν ἑλληνικὴ ἐφημερίδα «Μέλισσα», ποὺ ἐκδιδόταν στὸ Παρίσι, δημοσιεύθηκε τὸ 1821 (σέλ 301-306) ἀνταπόκριση, γραμμένη ἀπὸ ἀνώνυμο «φιλογενή» ἀρχιερέα τῆς Πόλης στὶς 12 Ὀκτωβρίου 1820, ἡ ὁποία προσῆπτε σ' αὐτὸν καὶ στὸν ἀνεψιὸ τοῦ μητροπολίτη τότε Μυτιλήνης Καλλίνικο (1809-1829) βαρύτερες ἠθικὲς κατηγορίες ἀναξιοπρέπειας, διατυπωμένες μὲ καυστικὴ εἰρωνεία. Δὲν γνωρίζουμε τὸ βαθμὸ ἀντικειμενικότητος τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν. Ὅμως ἡ κατηγορία πὼς ὁ Ἱερεμίας δὲν φρόντισε γιὰ τὰ σχολεῖα καὶ τὴν παιδεία δὲν φαίνεται σωστὴ. Τοῦ προσῆπτε ἀκόμη τὴν κατηγορία πὼς αἰσθανόταν ἀπέχθεια γιὰ κάθε γραμματισμένο καὶ φιλομαθῆ. Εἶναι γεγονὸς πὼς ὁ Ἱερεμίας ἀποστρεφόταν τὶς ἀρχὲς τῆς «φωτισμένης παιδείας» δῆλ. τὴν εἰσαγωγὴ τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Φιλοσοφίας στὰ σχολεῖα. Ἦταν συνεπῶς κακοδιατεθειμένος καὶ πρὸς τοὺς « διδασκάλους» τῶν μαθημάτων αὐτῶν. Ὁ ἀνώνυμος ἀνταποκριτὴς δίνει ἀκόμη καὶ τὴν ἐνδιαφέρουσα καὶ χαρακτηριστικὴ πληροφορία πὼς, ὅταν ὁ Ἱερεμίας βρισκόταν ἀκόμη στὸν πατριαρχικὸ θρόνο (1809-1813) καὶ οἱ Μυτιληνιοὶ μὲ προτροπὴ καὶ ἐνέργειες τοῦ φιλοσόφου καὶ εἰσηγητῆ τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν στὴν Ἑλλάδα Βενιαμὶν Λεσβίου προσπαθοῦσαν τὸ 1812 νὰ συστήσουν σχολή, γιὰ νὰ εἰσαχθοῦν τὰ μαθήματα αὐτά, ὁ Ἱερεμίας τοὺς «ἐξορκίζει νὰ παύσουν ἀπὸ τοιοῦτον φθοροποιὸν ἔργον. Τί τὰ θέλετε σεῖς τὰ Φιλοσοφικά, τοὺς γράφει. Οἱ πατέρες σας Φιλοσοφικὰ ἤξευραν»;

Καὶ ὁ Μᾶν. Γεδεῶν, κρίνοντας τὸν ὡς πατριάρχη, γράφει ὅτι πρόκειται περὶ «γέροντος ἡσυχου καλοῦ μὲν ὡς ἡγούμενο μονῆς ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς πατριάρχου».

68. Καλλίνικος (1809-1829)

Χειροτονήθηκε στὶς 30 Μαΐου 1809 καὶ διαδέχθηκε στὸ μητροπ. θρόνο τὸ θεῖο τοῦ Ἱερεμιά. Εἶχε φαίνεται ἀνεπτυγμένα πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα.

Ἐξαρχῆς κατέβαλε πολλές προσπάθειες γιὰ τὴ σύσταση σχολείων στὴν ἐπαρχία του. Εἶχε τὸ σπάνιο προσὸν νὰ ἀντιγράφει καὶ νὰ συλλέγει ἀρχαῖες ἐπιγραφές. Ἡ συλλογὴ τοῦ ὑπάρχει στὸν Β΄ μητροπ. κώδικα Μυτιλήνης. Εἶχε ἀκόμη τὴ φιλοδοξία νὰ χαράσσεται τὸ ὄνομά του σὲ ἀναμνηστικὲς ἐπιγραφές. Τέτοιες σῶζονται σὲ δυσκοπότερα, ἄμφια, κρήνες, μοναστήρια κ.τ.λ.

Μὲ φροντίδες τοῦ ἀνοικοδομήθηκαν στὴ Μυτιλήνη οἱ ναοὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (1815) καὶ τῆς Παναγίας Χρυσομαλλούσας (1816).

Τὸ 1817 μυήθηκε στὴ Φιλικὴ Ἐταιρία ἀπὸ τοὺς Λέσβιους ἀδελφοὺς Παλαιολόγο καὶ Γεώργιο Λεμονή. Ὅμως ἀργότερα, ἴσως γιὰτὶ ἐπηρεάσθηκε ἀπὸ τὶς σφαγὲς καὶ ἐκτελέσεις, πὺ συνέβησαν στὸ νησί, προσχώρησε στὴ κατευναστικὴ καὶ ἀντιδραστικὴ μερίδα τοῦ Γεωργάκη Μάνδρα. Ἔτσι κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες κατὰ τὰ ἔτη 1821 καὶ 1822 νὰ κατευνάσει τοὺς ξεσηκωμένους γιὰ ἐπανάσταση στὸ νησί Λέσβιους καὶ νὰ πείσει τοὺς φυγάδες στὰ ἐλεύθερα νησιά τοῦ Αἰγαίου Λέσβιους, Κυδωνιάτες καὶ Μοσχονησιῶτες νὰ ἐπανέλθουν στὶς πατρίδες τῶν. Στάλθηκε ἀκόμη ὑπὸ τὸν Τοῦρκο Καπετὰν πασὰ (Ἰουν. 1824) στὰ Ψαρά, γιὰ νὰ πείσει τοὺς κατοίκους τῶν νὰ «προσκυνήσουν». Οἱ ἀνωτέρω κατευναστικὲς του ἐνέργειες, στὶς ὁποῖες εἶχε συνεργὸ τὸν θεῖο τοῦ Ἱερεμῖα ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ (5 Μαΐου 1824), ἦταν ἐπόμενο νὰ χαρακτηρίζονται ὡς ἀντεπαναστατικὲς ἐνέργειες.

Ἀκόμη περισσότερο φαίνεται πὺς σκανδάλιζε ἡ ἀναξιοπρεπὴς συμπεριφορὰ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ θεῖου του, τέως πατριάρχη Ἱερεμῖα, ὅπως περιγράφεται στὸ δημοσίευμα τῆς ἐφημερίδας «Μέλισσα», γιὰ τὸ ὁποῖο κάναμε λόγο.

Τὸ Μάιο 1824 χειροτονήθηκε βοηθὸς ἐπισκόπου του ὁ Νεόφυτος μὲ τὴ «ψιλή» ὀνομασία Μακαριουπόλεως. Ὁ Καλλίνικος ἀπέθανε τὸ 1829.

69. Πορφύριος Φωτιάδης (1829-1839)

Καταγόταν ἀπὸ τὸ Μανταμάδο καὶ διετέλεσε ἀρχιδιάκονος τοῦ ἀπαγχονισθέντος πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄. Χειροτονήθηκε μητροπολίτης Σερρών καὶ τὸ 1829 μετατέθηκε στὴ Μυτιλήνη, κατὰ τὸν Αὐγουστο δὲ τοῦ 1839

στην Κρήτη. Δεν αποδέχθηκε όμως την τελευταία αυτή θέση και αποσύρθηκε στην ιδιαίτερή του πατρίδα όπου και πέθανε στις 9 Φεβρουαρίου 1852, όπως δείχνει ή επί του τάφου του ένεπίγραφη πλάκα πίσω από τον ναό του Ταξιάρχου.

Γράφεται πως ήταν φιλόμουσος ιεράρχης και πως παρουσίασε στη Μυτιλήνη μεγάλη δραστηριότητα.

70. Μελέτιος Φωτίου (ά' άρχ. 1839-1843)

Καταγόταν από τη Μυτιλήνη. Υπηρετώντας ως μέγας πρωτοσύγκελος εκλέχθηκε μητροπ. Μυτιλήνης την 1η Αύγουστου 1839. Φιλόμουσος άρχιερέας, πρωτοστατεί τὸ 1840 στην ίδρυση Γυμνασίου στη Μυτιλήνη, ενεργεί έράνους και συνεισφέρει τὸ μεγαλύτερο ποσὸν (2.000 γρ). Αύταρχικὸς όμως, όπως ήταν, επενέβη σκανδαλωδῶς στὰ εκπαιδευτικὰ ζητήματα, ήρθε σὲ ὀξεία αντίθεση με τὸν διαπρεπή φιλόλογο γυμνασιάρχη Νίκ. Αργυριάδη, τὸν ὁποῖο και απέμακρυνε από την θέση του και προκάλεσε τὶς ἀντιδράσεις τῶν ἰσχυρῶν τότε κοινοτικῶν ἀρχόντων, οἱ ὁποῖοι κατάγγειλαν τὴν ὑπόθεση στὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖο. Με συνοδική ἀπόφαση παύθηκε ὁ Μελέτιος τὸν Αύγ. Τοῦ 1843. Σχολιάζοντας στην Πόλη ὀρίσθηκε ἐπόπτης τῆς Μεγάλης του Γένους Σχολῆς (1844-1848). Ὡς πρῶην Μυτιλήνης παρέστη στις 18 Απρ. 1845 στην ἐκλογή τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου Μελετίου Γ'. Τέλος στις 3 Ὀκτ. 1848 τοποθετήθηκε μητροπολίτης Ξάνθης.

71. Καλλίνικος (1843-1853)

Ήταν μία ἐκκλησιαστική φυσιογνωμία, πὸν παρουσιάζει πολὺ ἱστορικὸ ἐνδιαφέρον για τὴ Μυτιλήνη. Γεννήθηκε τὸ 1800 στη Σκοτίνη τῆς Θεσσαλίας. Τὰ πνευματικά του προσόντα και τὴ μόρφωση τοῦ ἐκτίμησε ὁ μητροπολίτης Σερρῶν Πορφύριος Φωτιάδης και τὸν προσέλαβε ως γραμματεία του, ἀργότερα δέ, ὅταν ὁ Πορφύριος ἔγινε Μυτιλήνης (1829) τὸν πῆρε μαζί του. Υπηρέτησε ως τὸ 1839 στη Μυτιλήνη και ἔπειτα ως μέγας πρωτοσύγκελος στὸ Πατριαρχεῖο. Στις 15 Αύγουστου 1843 χειροτονήθηκε μητροπολίτης Μυτιλήνης.

Ήταν φιλόμουσος και ἰκανὸς ιεράρχης και ἡ ποιμαντορία του στη Μυτιλήνη ήταν πολὺ καρποφόρος. Για νὰ ἐνισχύσει τὴν ἐκπαίδευσή της, τὴν

ὑπήγαγε τὸν Ἰούνιο 1844 ὑπὸ τὴν Ἐφορεία τῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων. Τροποποίησε τὴ νομοθεσία γιὰ τὰ συνοικέσια καὶ τὴν προικοδοσία (1852) καὶ κατάργησε διάφορες πολυδάπανες συνήθειες.

Ἀρχιεράτευσε ὡς τὸν Μάρτιο 1853, ὅτε μετατέθηκε στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στις 26 Ἰανουαρίου 1858 προήχθη σὲ πατριάρχη Ἀλεξανδρείας. Παραιτήθηκε ὅμως στις 24 Μαΐου 1861 γιὰ λόγους ὑγείας καὶ ἀποσύρθηκε στὴ Μυτιλήνη, ὅπου παρέμεινε ὡς τὸ θάνατό του στις 12 Ἰουλίου 1889. Τάφηκε πίσω ἀπὸ τὸ ἰ. βῆμα τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ.

Ἡ δραστηριότητά του στὰ 28 χρόνια, πὺ ἐζήσῃ στὴ Μυτιλήνη μετὰ τὴν παραίτησή του, εἶναι ἐξαιρετικὰ μεγάλη καὶ σημαντικὴ καὶ συνδέεται μὲ τὴν ἱστορία τοῦ νησιοῦ τὰ χρόνια αὐτά. Ὁ Καλλίνικος ἔστρεψε ἰδιαίτερα τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ ἐνίσχυσε οἰκονομικῶς τὰ σχολεῖα καὶ τὸ Νοσοκομεῖο τῆς Μυτιλήνης. Γιὰ τὶς ὑπηρεσίες του δὲ αὐτὲς ἀνακηρύχθηκε τὸ 1863 «ἀρχιέφορος τῶν Φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν Καταστημάτων». Συνέβαλε ἐπίσης στὴν ἀνοικοδόμησι τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ ἁγίου Θεράποντα Μυτιλήνης. Πολλὲς ὑπηρεσίες προσέφερε ἐπίσης καὶ γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῶν σεισμοπαθῶν, πὺ ἐπλήγησαν ἀπὸ τὸ φοβερὸ σεισμὸ τοῦ 1867. Ἀναδείχθηκε ἔτσι ἕνας σημαντικὸς κοινωνικὸς παράγοντας τοῦ τόπου καὶ γι' αὐτὸ ἀπολάμβανε πολὺ μεγάλης ἐκτιμήσεως. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ὕδρευση τὸ ναὸ καὶ τὸ σχολεῖο τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας τοῦ ἔδωσε χρήματα, ὅπως γράφει ὁ Εὐστρ. Δράκος.

Τὶς ἱκανότητες, τὴν εὐθυκρισία καὶ τὸ κύρος τοῦ Καλλινίκου ἐπανειλημμένως χρησιμοποίησε τὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖο γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Ἔτσι ὁ πατρ. Σωφρόνιος Γ' τοῦ ἀνέθεσε στις 25 Ἰουνίου 1866 τὴ διευθέτησι τοῦ Λειμωνιακοῦ ζητήματος στὴν πρώτη του φάσι καὶ ὁ πατρ. Ἀνθιμος ΣΤ' τὸ 1872 τὴ διευθέτησι τοῦ Μυθυμνιακοῦ.

72. Γρηγόριος Κατρῆς (1853-1858)

Ἡ ἀρχιερατεῖα τοῦ εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἐθνικὴ ἄποψι. Γεννήθηκε στὴ Μυτιλήνη τὸ 1801 καὶ μαθήτευσε στὴ γενέτειρά του καὶ στὴ Σμύρνη. Προστατεύθηκε ἀπὸ τὸ θεῖο τοῦ μητροπ. Λήμνου Μακάριο (1814-

1824), από τὸν ὁποῖο χειροτονήθηκε διάκονος. Τὸ 1824 τὸν ἀκολούθησε μετατεθέντα στὴ Θεσσαλονίκη. Κατὰ τὸ 1828 χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος Καμπανίας καὶ τὸν Μάρτιο τοῦ 1853 μετατέθηκε στὴ Μυτιλήνη. Φιλόμουσος ἀρχιερέας, φρόντισε ιδιαίτερα γιὰ τὴν ἐκπαίδευσή της. Ὅμως στὶς 26 Ἰανουαρίου 1858 μετατέθηκε στὸ Τύρναβο. Κατὰ τὴν περίοδο ἐκείνη τῆς ἀναβιώσεως τοῦ βουλγαρικοῦ φυλετισμοῦ προσέφερε πολλές ὑπηρεσίες στὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖο καὶ στὸ Ἕθνος. Αναγκάστηκε ὅμως νὰ ἀποσυρθεῖ τὸ 1868 στὴν Πόλη.

Τέλος τὸ 1878 ἀποσύρθηκε καὶ ιδιώτευσε στὴ Μυτιλήνη, ὅπου καὶ ἀπέθανε στὶς 9 Ἰαν. 1882 καὶ ἐνταφιάσθηκε στὸν περίβολο τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Συμεῶν.

Μελέτιος Φωτίου (β' ἀρχιερ. 1858-1867)

Στὶς 26 Ἰαν. 1858 ἐπανῆλθε ὁ Μελέτιος στὴ Μητρόπολη Μυτιλήνης. Κατὰ τὴ δεύτερη ἀρχιερατεία τοῦ συνέβη ὁ φοβερὸς σεισμὸς τῆς 23 Φεβρ. 1867, ποὺ κατέστρεψε χωριὰ καὶ σπίτια, φόνευσε καὶ τραυμάτισε πολλούς. Στὴν ἀντιμετώπιση τῶν συμφορῶν πρωτοστατεῖ κυρίως ὁ πρῶην πατρ. Ἀλεξανδρείας Καλλίνικος. Ἀρχιεράτευσε στὴ Μυτιλήνη ὡς τὸ θάνατο τοῦ τὴν 1 Νοεμβρ. 1867. Λίγο πρὶν πεθάνει (Μάρτ. 1866) δώρισε τὴν πλούσια βιβλιοθήκη του καὶ τὰ χειρόγραφα του στὸ Γυμνάσιο Μυτιλήνης.

73. Μεθόδιος Ἀρώνης (ἀ' ἀρχιερ. 1867-1876)

Γεννήθηκε στὴ Σμύρνη. Ὑπηρετῶν ὡς μέγας πρωτοσύγκελλος, ἐκλέχθηκε μητρ. Μυτιλήνης στὶς 2 Νοεμβρ. 1867. Μόλις ἔφτασε στὴ Μυτιλήνη ἀντιμετώπισε τὰ δεινὰ, ποὺ ἐπισώρευσε ὁ φοβερὸς σεισμὸς στὶς 23 Φεβρ. στὴν ἐπαρχία του. Ἐξ ἰδίων ἀκόμη ἐπιδόθηκε στὴν περίθαλψη τῶν δυστυχῶν. Μὲ κοινὴ δαπάνη ἀνέκτισε τὴ μητροπ. οἰκία, ποὺ κατέστρεψε ὁ σεισμὸς. Δώρισε τὰ κτήματα τοῦ μητροπ. θρόνου, ποὺ βρισκόνταν στὸ Κάτω Τρίτος καὶ στὴν Ἑρεσό, στὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς Μυτιλήνης καὶ τῆς Ἑρεσοῦ.

Βοηθὸν ἐπισκοπὸν του μὲ τὸν τίτλο «Περιστερᾶς» χειροτόνησε τὸ 1874 τὸν ἐξ Ἀγιάσου Παρθένιο Γιαννέτη.

Στις 28 Ιανουαρίου 1876 μετατέθηκε στη Μητρόπολη Καισαρείας και στις 12 Μαΐου 1878 στη Μητρόπολη Διδυμοτείχου.

74. Κωνσταντῖνος Βαλιάδης (1876-1893)

Ἦταν ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς καὶ μορφωμένους μητροπολίτες. Καταγόταν ἀπὸ τὴν Βέσσα τῆς Χίου. Σπούδασε στὴ Θεολ. Σχολὴ Χάλκης καὶ συμπλήρωσε τὶς σπουδές του στὴν Ἀθήνα, στὸ Στρασβούργο καὶ στὴν Αἰδελβέργη. Τὸ 1874 διορίσθηκε ἀρχιγραμματέας τῆς συνόδου καὶ στὶς 28 Ἰαν. 1876 ἐκλέχθηκε μητροπ. Μυτιλήνης. Ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι νᾶων καὶ σχολείων καὶ τὴ διενέργεια ἐράνων ὑπὲρ τῶν σεισμοπλήκτων τοῦ μεγάλου σεισμοῦ τῆς 13 πρὸς 14 Ὀκτ. 1889.

Δυὸ φορές ὑπηρέτησε ὡς συνοδικὸς καὶ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκτιμηθοῦν τὰ προσόντα τοῦ στὴν ἀντιμετώπισι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἔθνικῶν θεμάτων. Ἔτσι στὶς 30 Ἀπριλίου 1893 προήχθη σὲ μητροπολίτη Ἐφέσου καὶ στὶς 2 Ἀπριλίου 1897 σὲ οἰκουμενικὸ πατριάρχη (Κῶν/τῖνος Ε΄). Τὴ θέσι αὐτὴ διατήρησε ὡς τὴν παύσι τοῦ στὶς 27 Μαρτίου 1901, ὅποτε ἀποσύρθηκε στὴ Χάλκη, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1914.

Ἦταν φιλόμουσος, ρήτωρ εὐφράδης, ἔγραφε μὲ καλλιέπεια καὶ χάρι. Καὶ ὡς μητροπολίτης καὶ ὡς πατριάρχης στήριξε τὸ γόητρο τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους.

Ὁ Μᾶν. Γεδεῶν τὸν χαρακτηρίζει εὐγενῆ καὶ πεπαιδευμένο, ἀλλὰ καὶ ἀναβλητικὸ καὶ ψοφοδεῆ. Τὸν τελευταῖο αὐτὸ χαρακτηρισμὸ θεωροῦμε ἄστοχο. Ἀντίθετα νομίζουμε πὼς μὲ τόλμη καὶ σθένος, ἀλλὰ καὶ σύνεσι ἀντιμετώπιζε τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἔθνικὰ θέματα, ὅπως συμπεραίνουμε ἀπὸ τοὺς χειρισμοὺς τοὺς ὡς τοποτηρητὴ τοῦ Μηθύμνης Νικηφόρου Γλύκα στὸ Λειμωνιακὸ ζήτημα.

Μεθόδιος Ἀρώνης (β΄ ἀρχιερ. 1893-1897)

Κατὰ τὸν Ἀπριλ. 1893 ἔγινε γιὰ δευτέρη φορᾶ μητροπολίτης Μυτιλήνης καὶ ἀρχιεράτευσε ὡς τὸν θάνατό του στὶς 18 φεβρ. 1897.

75. Κύριλλος Μουμτζής (1897-1925)

Είναι ο τελευταῖος τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας μητροπολίτης.

Καταγόταν ἀπὸ τὴ Σινώπη καὶ γεννήθηκε τὸ 1866. Ἀπὸ ἀρχιγραμματέας τῆς συνόδου χειροτονήθηκε μητροπολίτης Μυτιλήνης στὶς 23 Μαΐου 1897. Κατὰ τὴν ἀρχιερατεία τοῦ ἀπελευθερώθηκε ἡ Λέσβος ἀπὸ τὴν τουρκικὴ δουλεία τὸ 1912. Ἀργότερα σμικρύνθηκε ἡ ἐπαρχία του, γιατί ἀπώλεσε τὴ νῆσο Τένεδο, ἡ ὁποία προσαρθήθηκε τὸ 1924 στὴν Τουρκία καὶ κατὰ τὸ ἴδιο ἔτος ἀνακηρύχθηκε ἡ περιφέρεια Πλωμαρίου ἀνεξάρτητη προσωρινὴ Μητρόπολη, πού διατηρήθηκε ὡς τὸ 1934, μὲ μητροπολίτη τὸν Κωνσταντῖνο Κοϊδάκη.

Ὡς συνοδικὸς ὁ Κύριλλος διετέλεσε πρόεδρος τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου.

Πρωτοσύγκελλο τοῦ εἶχε ὁ Κύριλλος τὸν εὐφράδη Βάσ. Κομβόπουλο, ὁ ὁποῖος διακρίθηκε γιὰ τὴν ἐθνικὴ προσπάθειά του στὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἀνθελληνικῆς δράσεως τοῦ νεοτουρκικοῦ κομιτάτου. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ νησιοῦ φρονημάτιζε ὁ Βασίλειος τοὺς Μυτιληνιοὺς μὲ τοὺς φλογεροὺς πατριωτικοὺς του λόγους. Στὶς 19 Αὐγ. 1914 τὸν χειροτόνησε ὁ Κύριλλος βοηθὸ ἐπίσκοπό του μὲ τὸν τίτλο Χριστουπόλεως. Τέλος τὸ 1916 προήχθη ὁ Βασίλειος σὲ μητροπολίτη Μηθύμνης.

Ὁ Κύριλλος, πὺ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἦταν βαρῖα ἀσθενῆς, συγκατατέθηκε νὰ μετατεθεῖ στὶς 20 Ἰανουαρίου 1925 στὴ Μητρόπολη Φιλαδελφείας. Ἀπέθανε ὅμως σὲ λίγο, τὴν 1 Ἀπριλίου τοῦ ἰδίου ἔτους.

Κρίνοντας τὴν εἰκοσιοκτάρχρονη ἀρχιερατεία του σὲ μιὰ ἐποχὴ ἰδιαίτερα ἱστορικὴ διαπιστώνουμε τὸν ἄτονον ἀπὸ κάθε ἄποψη χαρακτῆρα τῆς παρουσίας τοῦ τὰ τελευταία χρόνια.

76. Ἰάκωβος Νικολάου (1925-1958)

Ἦταν ἀπὸ τοὺς ἐξέχοντες μητροπολίτες τῆς Μυτιλήνης. Γεννήθηκε στὰ Μοσχονήσια τὸ 1878. Τὸ κοσμικὸ του ὄνομα ἦταν Παναγῆς Νικολάου Γκιγκίλας. Μὲ τὴν προστασία τοῦ Σμύρνης Βασιλείου σπούδασε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς

Χάλκης και τὸ 1908 χειροτονήθηκε βοηθὸς ἐπίσκοπός του με τὸν τίτλο Χριστουπόλεως.

Κατὰ Φεβρουάριο τοῦ 1911 ἐκλέχθηκε ὁ Ἰάκωβος μητροπολίτης Δυρραχίου. Ἀνέπτυξε δὲ στὴ θέση αὐτὴ μεγάλη ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἐθνικὴ δράση ὡς ὅτου ἐξορίστηκε ἀπὸ τοὺς Αὐστριακοὺς τὸ 1917. Τὴ συνεχίζει ὅμως ὡς πατριαρχικὸς ἑξαρχος Κορυτσᾶς ὡς τὴν ἀπέλαση τοῦ τὸ 1921 ἀπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς ἐθνικιστῆς. Τέλος στὶς 20 Ἰανουαρίου 1925 ἐκλέχθηκε μητροπολίτης Μυτιλήνης.

Κατὰ τὴν ἀρχιερατεία του στὴ Μυτιλήνη φρόντισε νὰ ἔχει συνεργάτες γιὰ τὸ πνευματικὸ καὶ διοικητικὸ ἔργο τῆς ἐπαρχίας τοῦ λαμπροῦς θεολόγου καὶ ἱεροκήρυκες. Κατόπιν δὲ αἰτήσεως τοῦ ἐκλέχθηκε ἀπὸ τὴν Ι. Σύνοδο καὶ τοποθετήθηκε βοηθὸς ἐπίσκοπός του ὁ Ἀμβρόσιος Νικολάου με τὸν τίτλο Χριστουπόλεως.

Ἀξιοθαύμαστη ἦταν ἡ δράση τοῦ κυρίως σὲ ἔργα φιλανθρωπίας. Λιτὸς στὴ διαβίωσή του καὶ ἀφιλοχρήματος, πρὸ πάντων δὲ προικισμένος με σπάνια χαρίσματα, φρόντισε γιὰ τὴν περίθαλψη τῶν ἀναξιοπαθούτων προσφύγων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ γιὰ τὴ σύσταση καὶ λειτουργία ἐξαίρετων φιλανθρωπικῶν Ἰδρυμάτων στὴ Μυτιλήνη στὰ δύσκολα χρόνια τῆς γερμανικῆς κατοχῆς, ὅπως τὸ Βοστανεῖο Ἱερὸ Νοσοκομεῖο (1935), ὁ Ἐθνικὸς Παιδικὸς Σταθμὸς (1933), ὁ Οἶκος εὐγηρίας (1932), τὸ Κατσακούλειο Ὁρφανοτροφεῖο Θηλέων, τὸ Πατριωτικὸ Ἰδρυμα ΠΙΚΠΑ κ.ά. Δικὰ του ἔργα ἦταν ἀκόμη τὸ Σανατόριο ἡ Ὑγεία, ἡ Γεωργικὴ Σχολὴ Ἀχλαδερῆς, τὸ Ἄσυλο ψυχοπαθῶν καὶ τὰ Φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα Πλωμαρίου καὶ Ἀγιάσου.

Παρὰ ταῦτα ἡ ἀρχιερατεία του στὴ Μυτιλήνη ἦταν πολυκύμαντη καὶ με δοκιμασίες, ἐξαιτίας τῶν ποικίλων κατηγοριῶν, πού τοῦ προσήφθησαν. Ξεχωρίζουμε ἀπ' αὐτὲς δύο, πολιτικῆς φύσεως. Τὸ 1935 κατηγορήθηκε ὅτι ἔλαβε μέρος στὸ κίνημα τοῦ Μαρτίου καὶ τὸ 1944 ὅτι συνεργάστηκε με τοὺς Γερμανοὺς κατακτητῆς. Δικαιώθηκε ὅμως γιὰ ὅλες τὶς κατηγορίες ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ πολιτικὴ Δικαιοσύνη.

Ἡ δικαίωση τοῦ αὐτῆ ἀνοίξε τὸ δρόμο τῆς ἀναγνωρίσεως καὶ προβολῆς τοῦ πολύμοχθου καὶ ἐξαιρετικὰ γόνιμου κοινωνικοῦ του ἔργου. Ἐγίνε δὲ ἡ ἀναγνώριση αὐτῆ, ἐνῶ βρισκόταν ἀκόμη στὴ ζωῆ. Ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης στὸ μεγαλοεργὸ εὐεργέτη τῆς Λέσβου ἦταν ἡ ἀνέγερση τοῦ καλλιμάρμαρου ἀνδριάντος τοῦ μπροστὰ στὸ Βοστάνειο Νοσοκομεῖο καὶ ὁ ἐπίσημος ἐορτασμὸς τῶν ἀποκαλυπτηρίων του στὶς 8 Νοεμβρίου 1950.

Ὁ μητροπολίτης Ἰάκωβος ἀπέθανε στὶς 25 Μαρτίου 1958 καὶ ἐνταφιάσθηκε ἔξω ἀπὸ τὸ παρεκκλήσι τοῦ Νοσοκομείου.

Μὲ τὸ θάνατο τοῦ πληθαίνουν οἱ ἐκδηλώσεις τιμῆς, ὅπως ἀποδεικνύει τὸ πλῆθος τῶν συλλυπητηρίων ψηφισμάτων τῶν Δήμων καὶ μεγάλων Κοινοτήτων τῆς Λέσβου καθὼς καὶ τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων τῶν ἐργατοεπαγγελματιῶν καὶ ἐπιστημονικῶν Συλλόγων τῆς Λέσβου καὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ αὐθόρμητη λαϊκὴ συμμετοχὴ στὸ πένθος.

Παρόμοιες ἐκδηλώσεις τιμῆς ἔγιναν καὶ κατὰ τὸ ἐτήσιο μνημόσυνό του στὶς 29 Μάρτ. 1959. Ὁ δήμαρχος Μυτιλήνης Ἀποστ. Ἀποστόλου ἀνέγνωσε ψήφισμα τῆς Ἑνώσεως Δήμων καὶ Κοινοτήτων Λέσβου, μὲ τὸ ὁποῖο ἀνακηρυσσόταν μέγας εὐεργέτης τῆς Λέσβου. Ἀργότερα δὲ δόθηκε τὸ ὄνομά του σὲ καινούργιο δρόμο τῆς Μυτιλήνης.

77. Ἰάκωβος Κλεόμβροτος (1958-1987)

Ἦταν ἀπὸ τοὺς διακεκριμένους μητροπολίτες Μυτιλήνης. Γεννήθηκε στὶς Κυδωνιές, τὸ 1907. Τὸ κοσμικὸ του ὄνομα ἦταν Εὐάγγ. Κλεόμβροτος. Ἐλαβε τὸ 1930 πτυχίον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Πάν. Ἀθηνῶν καὶ χρημάτισε γραμματέας καὶ πρωτοσ. τῆς Μητροπόλεως Μυτιλήνης ἀπὸ τὸ 1930-1945. Στὶς 19 Ὀκτ. 1945 ἐξελέγη μητρ. Σισανίου καὶ Σιατίστης, καὶ χειροτονήθηκε στὶς 11 Νοεμβρίου. Τὸ ἔργο τοῦ ἐκεῖ ὑπῆρξε ἐξαιρετικὰ γόνιμο, δημιουργικὸ καὶ ἐθνικόν. Στὶς 25 Ἰαν. 1958 μετατέθηκε στὴ Μητρόπολη Μυτιλήνης.

Κι ἐδῶ παρουσίασε ἓνα ὑπέροχο ἐκκλησιαστικόν, κοινωνικὸ καὶ πνευματικὸ ἔργο. Ἀντιπροσώπευσε τὴν Ἐκκλησίαν σὲ γιορτὲς καὶ διεκκλησιαστικὰ συνέδρια στὸ ἐξωτερικόν. Ἀνακαίνισε καὶ ἐπεξέτεινε τὸ 1962. τὴ

Μητρόπολη και στέγασε τὸ οἰκοτροφεῖο ἀριστούχων μαθητῶν καὶ τὰ συσσίτια τῶν ἀπόρων μαθητῶν. Ἰδρυσε τὸ χριστιανικὸ Κέντρο Νεότητος (1972). Φρόντισε γιὰ τὴ μεταφορὰ τῶν ὀστέων τοῦ διαπρεποῦς Λέσβιου μητροπολίτη Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου τὸ 1962, τὴν ἐναπόθεση τῶν σὲ μνημεῖο ἐντὸς τῆς ἐκκλ. Τοῦ ἀγίου Θεράποντος καὶ γιὰ τὴν προτομὴ τοῦ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ. Ἰδρυσε τὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο Μυτιλήνης, τοῦ ὁποῦ τὰ ἐγκαίνια τελέσθηκαν στίς 25-5-1978. Τὸ 1960 ἀνήγειρε τὸ μητροπολιτικὸ μέγαρο στὸ Χάλυκα. Μὲ τὴ φροντίδα τοῦ ἀνεγέρθηκε ἡ μεγαλοπρεπὴς γυναικεία μονὴ τοῦ ἀγίου Ραφαήλ. Τέλος συνέχισε τὸ κοινωνικὸ ἔργο τοῦ προκατόχου του στὴ Μυτιλήνη, στὸ Πλωμάρι καὶ στὴν Ἀγιάσο.

Ἐπῆρξε ἀπὸ τοὺς πολυγραφότερους ἱεράρχες. Στὸν τομέα αὐτὸν συνεχίζει τὸ ἐρευνητικὸ καὶ συγγραφικὸ ἔργο, πού ἄρχισε, ὅταν ἦταν ἀκόμη λαϊκός. Τὸ 1933 ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸ τῆς Μητροπόλεως ' Ὁ Ποιμὴν, στὸ ὁποῖο δημοσιεύθηκαν καλὲς ἱστορίες, ἀρχαιολογικὲς καὶ γλωσσολογικὲς συνεργασίες καὶ τὸ ὁποῖο βραβεύθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν στίς 29 Δέκ. 1981. Ὁ Ἰάκωβος Κλεόμβροτος ἀσχολήθηκε κυρίως μὲ τὴν Ἐκκλ. Ἱστορία τῆς Λέσβου καὶ συνέγραψε πολλὰ μελέτες. Ὑπάρχουν τρεῖς ἀναγραφὲς τῶν τίτλων τῶν δημοσιευμένων στὸν Ποιμένα. Στὴν τελευταία ἐκτίθενται οἱ τίτλοι 41 αὐτοτελῶν δημοσιεύσεών του. Ἐλάχιστες ἀπ' αὐτὰς δημοσιεύθηκαν χωρὶς ἐπαρκῆ ἱστορικὴ τεκμηρίωση. Ἀπὸ τίς μεγαλύτερες εἶναι ἡ μελέτη τοῦ Mytilena Sacra σὲ 4 τόμους, πού βραβεύθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν στίς 30 Δέκ. 1982.

Τιμήθηκε μὲ πολλοὺς τίτλους, παράσημα καὶ βραβεῖα. Ἀπέθανε στίς 16 Ἰουνίου 1987 καὶ ἐνταφιάσθηκε στὴν Ι. Μονὴ ἀγίου Ραφαήλ. Στίς 30 Δεκεμβρίου 1982 ἐξελέγη ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

78. Ἰάκωβος Φραντζῆς (1988-)

Γεννήθηκε στὴν Ἀγιάσο τὸ 1942. Διορίσθηκε ἱεροκήρυκας τῆς Μητρ. Μυτιλήνης (1967), ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ὑψηλοῦ (1968-1970) καὶ πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως. Ἐκλέχθηκε στίς 15 Νοεμβρ. 1988 μητροπ.

Μυτιλήνης καὶ χειροτονήθηκε σὺς 20 Νοεμβρίου στὸν κατάμεστο ἀπὸ πιστοὺς
Μητροπολιτικὸ ναὸ Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπο κ. Σεραφεῖμ.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
ΜΗ ΕΝΤΑΞΙΜΟΙ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ

1. Κύρος (μ. 5ου αί.)

Ὁ Μᾶν. Γεδεῶν, ἀναφερόμενος στὴ συνήθεια ἀνταλλαγῆς δώρων μεταξὺ ἐπισκόπων, γράφει ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Μυτιλήνης Κύρος ἀπέστειλε κρασί, ποὺ παράγεται στὴ Λέσβο, στὸν Θεοδώρητο ἐπίσκοπό τῆς συριακῆς πόλεως Κύρου. Αὐτὸς δὲ ἀνταποδίδοντας τὴ δωρεὰ τοῦ ἀπέστειλε μέλι τῆς Συρίας. Τὴν πληροφορία θεωρήσαμε σημαντικὴ, γιατί προστίθεται στὸν ἰσχνὸ κατάλογο τῶν πρωτοχριστιανικῶν χρόνων ἕνας ἀκόμη ἄγνωστος ἐπίσκοπος, ποὺ θὰ πρέπει νὰ ἐνταχθεῖ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 423 καὶ 431. Ἀπὸ τὴν ἐξέταση ὅμως τῆς σχετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ περίφημου ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέα Θεοδώρητου Κύρου (423-457), ὀδηγούμαστε στὸ συμπέρασμα πὼς ἡ ἐπιστολὴ δὲ ἀπευθύνεται σὲ ἐπισκ. Μυτιλήνης, ἀλλὰ σὲ κάποιον ἄλλο ἐπιφανῆ τῆς πόλεως, ποὺ ἔφερε τὸ ὄνομα Κύρος. Αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἐξῆς: α') ἡ ἐπιστολὴ φέρει τὴν ἐπιγραφὴ «Κύρω» χωρὶς τὴν ἔνδειξη «ἐπισκόπω», ὅπως γίνεται στὶς ἄλλες προηγούμενες ἐπιστολές τοῦ Κύρου καὶ β') τὴ φράση τῆς ἐπιστολῆς, ὅτι ἀποστέλλω « τὴ εὐγενεΐα σου» μιὰ στάμνα μέλι. Σὲ τέτοιους ἐπιφανεῖς ἀπευθύνονται καὶ σὲ ἄλλες ἐπιστολές τοῦ Θεοδώρητου. Ἀπ' αὐτὲς εἶναι καὶ ἡ «πρὸς Κύρον μαγιστριανόν».

2. Παλλάδιος (553)

Ὁ Ἄνθ. Ἀλεξούδης (ἔ.ᾠ) ἄστοχα ἐνέταξε στὸν κατάλογο τοῦ μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων Μυτιλήνης καὶ τὸν Παλλάδιο μὲ χρονολ. 553, στηριζόμενος στὴν ἐσφαλμένη πληροφορία τοῦ Ἄνδρον. Δημητρακοπούλου, ὁ ὁποῖος γράφει ὅτι κατὰ τὸ 553 «μητροπολίτης (γράφει: ἐπίσκοπος) Μιτυλήνης μνημονεύεται ὁ Παλλάδιος, ὃν ἐξεπροσώπει ἐν τῇ τότε συγκροτηθείσῃ Ἐ' Οἴκ. Συνόδῳ ὁ Κουκουσῶς (γράφει: Κουκουσού) ἐπίσκοπος Ἰωάννης». Ὅμως ὁ Παλλάδιος ἦταν ἐπίσκοπός τῆς Μητροπόλεως Μελιτηνῆς καὶ ὄχι τῆς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, ὅπως διαπιστώνεται ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τῆς Ἐ' Οἴκουμ. Συνόδου. Ἡ ὁμοιότητα

τῶν δυὸ ὀνομάτων ἀσφαλῶς ὀδήγησε στὴν κακὴ ἀνάγνωση καὶ παρανόηση. Ἡ ἀστοχία ὅμως αὐτὴ συνεχίσθηκε. Τὸ ὄνομα τοῦ Παλλαδίου ἀβασάνιστα ἐντάσσουν στοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους τῶν ὅλοι οἱ μετέπειτα μὲ τὴν ἐσφαλμένη χρονολογικὴ ἔνδειξη 553 ἢ «μετὰ τὸ 553»

Προφανῶς τὰ ἀνωτέρω σφάλματα καὶ οἱ παρεκδοχῆς θὰ ἀποφεύγονταν, ἂν ἀπὸ μία προηγούμενη ἔρευνα τῶν πρακτικῶν τῆς Ἑ' Οἴκουμ. Συνόδου (553) διαπιστωνόταν πῶς οὔτε παρευρέθηκε οὔτε ἀντιπροσωπεύθηκε ὁ Μυτιλήνης στὴ σύνοδο αὐτή.

3. Δαμασκηνὸς (804)

Ὁ μητρ. Ἀτέσης ἀμάρτυρα καὶ μὲ ἐπιφύλαξη ἐντάσσει στὸν κατάλογο τοῦ κάποιον Δαμασκηνὸ (804), ἐνῶ εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀρχιεπίσκοπος Μυτιλήνης ἦταν τότε ὁ ὁσίου Γεώργιος ὁ Σημειοφόρος (804-813).

4. Δαμιανὸς (879)

Ὁ Ἄνθ. Ἀλεξούδης ἐντάσσει στὸν κατάλογο τοῦ κάποιου Δαμιανό, ὁ ὁποῖος πῆρε μέρος στὴ σύνοδο, πού ἀποκατέστησε τὸν Φώτιο στὸν πατριαρχ. Θρόνο τὸ 879, παραπέμπει δὲ στὸν Β' τόμο τῶν Πρακτικῶν τῶν συνόδων τοῦ Μήλια (σέλ. 929). Ὅμως ἡ παραπομπὴ εἶναι ἐσφαλμένη. Στὰ πρακτικά τῆς συνόδου, ὅπως εἶπαμε (A16), ἀναφέρεται ἀνωνύμος ἢ συμμετοχὴ τοῦ Μυτιλήνης (« ὁ Μιτυλήνης...»). Τὸ ὄνομα τοῦ Δαμιανοῦ σημειώνουν κι ἄλλοι, πού ἀκολουθοῦν τὸν Ἀλεξούδη.

5. Νικήτας (13ος αἴ.)

Ὁ μητρ. Βάσ. Ἀτέσης, ἄγνωστον πού στηριζόμενος, γράφει ὅτι ὁ Νικήτας μετατέθηκε ἀπὸ τὴ Μυτιλήνη στὴ Θεσσαλονίκη τὸν 13ο αἴ. (ἔ.ἄ. σέλ. 191).

6. Διονύσιος (Α' 1315-1324 και Β' 1325-1340)

Ο Άνθ. Αλεξούδης και ο Βάσ. Ατέσης άστοχα ένέταξαν στους καταλόγους τῶν δυὸ ἀρχιερεῖς μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα: Διονύσιος Α' (1315-1324) και Διονύσιος Β' (1325-1340), παρεμβάλλοντας μεταξὺ τῶν τὸν Γρηγόριο (1325), ἐνῶ, ὅπως εἶδαμε (Α31), πρόκειται γιὰ τὸν ἴδιο μὲ ἀδιάκοπη ἀρχιερατεῖα ἀπὸ τὸ 1314 ὡς τὸ 1327.

7. Ματθαῖος (1331)

Ο μητρ. Βάσ. Ατέσης (ἔ.ἄ. σ. 192) ἐσφαλμένα ἀναγράφει τὸ ὄνομα «Ματθαίου τοῦ Σάρδεων ὑπερτίμου ἐξάρχου Λυδίας και Προέδρου Μιτυλήνης» μὲ χρονολ. 1331. Τὸ ὀρθόν, ὅπως εἶδαμε (Α32), εἶναι πῶς στὴν πατριαρχ. Σύνοδο τῆς 6ης Ἀπριλίου 1331, πού ἀφοροῦσε τὰ μοναστήρια τῆς Μητροπόλεως Μηθύμνης, ἔλαβε μέρος ὁ « Γρηγόριος ὑπέρτιμος ἐξαρχος πάσης Λυδίας και Πρόεδρος Μιτυλήνης». Ἡ ἐσφαλμένη δὲ ἀναγραφή τοῦ ὀνόματος τοῦ Ματθαίου ὀφείλεται στὴν ἐσφαλμένη δημοσίευση τῆς παραπάνω συνοδικῆς ἀποφάσεως ἀπὸ τὸν Στ. Καρυδώνη (ἔ.ἄ. σ. 17'), ὁ ὁποῖος παρέλειψε τὸ ὄνομα τοῦ Γρηγορίου και στὴ θέση τοῦ ἀνέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ προηγούμενου μέλους τῆς συνόδου, μητροπολίτου «Ματθαίου Ἐφέσου».

8. Ἀλέξανδρος (14ος αἰ.)

Μεταξὺ τῶν μητροπολιτῶν Μυτιλήνης τοῦ 14ου αἰῶνα έντάχθηκε άστοχα τὸ ὄνομα κάποιου Ἀλεξάνδρου. Ἡ ένταξη τοῦ ὀφείλεται σὲ παρανόηση ἐγκωμιαστικοῦ ὕμνου τοῦ 14ου αἰῶνα, πού συνέθεσε ὁ Μιχαήλ Μηλίτζης πρὸς τιμὴν τοῦ ἀγνωστῆς πόλεως ἱεράρχη ἀγίου Ἀλεξάνδρου, πού ἔζησε τὸν 4ο αἰῶνα σὰν ἀσκητῆς σὲ βουνὸ τοῦ χωριοῦ Λαφιῶνα τῆς ἐπαρχίας Μηθύμνης, ὅπου και ἀπέθανε.

9. Λεωνίδας ἢ Λεόντιος ἢ Λεονάρδος (1453)

Ο μ. Άνθ. Αλεξούδης άστοχα έντάσσει στὸν κατάλογο τοῦ τὸν Λεωνίδα ἢ Λεόντιο ἢ Λεονάρδο (1453), παραπέμποντας στὴν Κλείδα τῆς Πατρολογίας τοῦ Δωροθέου Σχολαρίου (Ἄθην. 1879, σ. 584), ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὸν Λατῖνο ἀρχιεπίσκοπο Μυτιλήνης Λεονάρδο τὸ Χίο, χωρὶς ὅμως τὰ ἐναλλακτικὰ ὀνόματα «Λεωνίδας» και «Λεόντιος».

10. Ἰγνάτιος (1565)

Ἐγραψε ὁ Σταυράκης Αναγνώστης τὸ 1850 πὺς βρέθηκε ἕνας μητροπολ. Κώδικας μὲ τὰ ὀνόματα τῶν χωριῶν τῆς ἐπαρχίας Μυτιλήνης, πού ὑπῆρχαν πρὶν 285 χρόνια (ἄρα τὸ 1565). Ὁ κώδικας αὐτός, πού σήμερα δὲν ὑπάρχει, ἔφερε τὴν ἀρχιερατικὴ ὑπογραφή: «ὁ Μιτυλήνης Ἰγνάτιος». Νομίζουμε πὺς πρόκειται γιὰ ἐσφαλμένη ἀνάγνωση τοῦ ὀνόματος τοῦ Μακαρίου, πού ἦταν τότε μητρ. Μυτιλήνης (A45).

11. Λεόντιος Μαγεντινὸς (ἄχρον.)

Ὁ μ. Ἀτέσης ἐντάσσει μετὰ τὸν Μακάριο (1564, 1565) τὸ ὄνομα Λεοντίου Μαγεντινίου, σχολιαστῆ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους. Προφανῶς πρόκειται γιὰ ἀναχρονισμένη ἐνταξὴ τοῦ Λεόντος ἢ Λεοντίου Μαγεντινοῦ, πού ἀρχιεράτευσε πρὶν ἀπὸ τὸ 1381, ὅπως εἶδαμε (A36).

12. Ἰερεμίας «ἐν Μυριοφύτῳ» (1580)

Ὁ Β. Μυστακίδης δίνει τὴν ἀμάρτυρη πληροφορία ὅτι ὁ μητρ. Μυτιλήνης Ἰερεμίας βρισκόταν τὸ 1580 στὸ Μυριόφυτο Θράκης, χωρὶς νὰ προσδιορίζει τὶς συνθήκες, κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες βρέθηκε ὁ ἄγνωστος αὐτὸς ἱεράρχης Μυτιλήνης στὸ Μυριόφυτο. Ὅμως ἀπὸ τὸ 1576 ὡς τὸ 1580 μητροπολίτης, ὅπως εἶδαμε, ἦταν ὁ Γρηγόριος (A46), κατὰ τὸ 1580 δὲ τὸν διαδέχθηκε ὁ Παχώμιος (A47).

13. Δωρόθεος (ἄχρον.)

Μοναδικὴ εἶναι ἡ πληροφορία, πού δίνει γι' αὐτὸν ὁ Le Quien (ἔ.ἄ. στ. 961), στηριζόμενος στὸ σύγγραμμα τοῦ ἐκ Κρήτης καθολικοῦ θεολόγου καὶ νομομαθοῦς Νίκ. Παπαδοπούλου Κομνηνοῦ «Praenotiones Mystagogicae» (Πάδουα 1697). Γίνεται λόγος σ' αὐτόν, κατὰ τὸν Le Quien, γιὰ τὸ λιβέλλο, πού ἔγραψε ὁ Δωρόθεος ἐναντίον τῶν Λατίνων καὶ τὴν ἀνασκευή του. Ὅμως ὁ Le Quien δὲν καθορίζει τὸ χρόνο τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Δωροθέου. Τὸν ἐντάσσει μετὰ τοῦ Γρηγορίου (1576-1580) (A46) καὶ τοῦ Παρθενίου (1629-1654) (A56).

14. Γρηγόριος (1606)

Ὁ Ἄνθ. Ἀλεξούδης πρῶτος καὶ ἔπειτα ἄλλοι, ἀμάρτυρα ἐντάσσουν τὸ 1606 τὸ ὄνομα κάποιου Γρηγορίου. Ἡ ἐνταξη τοῦ ὅμως στὰ χρόνια της ἀρχιερατείας τοῦ Σωφρονίου (1605, 1608) (A51) δὲν φαίνεται πιθανή γιὰ τὸ λόγο ὅτι στὴν ἀρχιερατεία τοῦ Σωφρονίου παρεμβάλλεται πιθανότατα ὁ Κωνσταντῖνος (A54).

15. Νεόφυτος (1624)

Ὁ μ. Β. Ἀτέσης ἐντάσσει τὸ 1624 τὸ ὄνομα κάποιου Νεοφύτου ἀμάρτυρα. Ἡ παρεμβολή του στὰ χρόνια της ἀρχιερατείας τοῦ Κωνσταντίνου (1621, 1625, 1627, 1629) (A54) φαίνεται ἀμφίβολη.

16. Ἰάκωβος ; (1649)

Ὁ Β. Μυστακίδης τὸν ἐντάσσει μὲ ἐπιφύλαξη («Ἰάκωβος;») μεταξὺ τῶν ἀρχιερέων Μυτιλήνης μὲ χρονολ. 1649 καὶ μὲ τὴν πληροφορία ὅτι «ἦτο πρῶην Γάνου καὶ Χώρας». Ὅμως ἡ συμπερίληψή του στὸν κατάλογο εἶναι ὄχι μόνο ἀμάρτυρη, ἀλλὰ καὶ ἄστοχη καθόσον κατὰ τὸ 1649 μητρ. Μυτιλήνης ἦταν ὁ Παρθένιος (1629-1654) (A56).

17. Ἰάκωβος (-1676)

Λανθασμένη εἶναι ἡ ἀναγραφή τοῦ ὀνόματος κάποιου Ἰακώβου ἀπὸ τὸν μ. Ἀτέση (ἔ.ἄ. σ. 144) καὶ ἡ πληροφορία ὅτι τὸ 1676 μετετέθη στὴ Μητρόπολη Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴν Μητρ. Μυτιλήνης. Πρόκειται γιὰ τὸν πρωτοσύγκελλο Μυτιλήνης Ἰάκωβο, πὺν χειροτονήθηκε τότε μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

18. Γρηγόριος (1704)

Ὁ μ. Βάσ. Ἀτέσης ἐντάσσει στὸν κατάλογο τοῦ (ἔ.ἄ. σ 194) τὸ ὄνομα ἐνὸς Γρηγορίου μὲ χρονολ. 1704, στηριζόμενος σὲ σιγίλλιο τοῦ πατρ. Γαβριήλ (1704), πὺν ἀφορᾷ τὴ σταυροπηγιακὴ μονὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Ἄνδρου. Τὸ σιγίλλιο συνυπογράφει καὶ ὁ «Λέσβου Γρηγόριος». Ἐχομε τὴ γνώση πὺς διαβιβάσθηκε πλημμελῶς ἢ ὑπογραφή, γιὰτὶ ὁ Μυτιλήνης ἀπὸ τὸν 5ο αἰῶνα καὶ ἔπειτα δὲ χρησιμοποιοῦσε τὸν τίτλο «Λέσβου».

19. Παῖσιος (1759)

Ὁ Ε. Δράκος (Λεσβιακὰ σ. 11) καὶ ὁ Στ. Καρυδῶνης (ἔ.ἄ. σ. 224) γράφουν ὅτι ὁ Παῖσιος «κυριαρχεῖ μόνον κατὰ τὰ 1759, ὡς ἐν κώδικι Λειμῶνος

μαρτυρείται», χωρίς να προσδιορίζουν τον κώδικα. Την πληροφορία τους θεωρούμε έσφαλμένη, γιατί κατά το έτος εκείνο μητρ. Μυτιλήνης ήταν ο Άνθιμος (1737-1767) (Α65), ο οποίος, ως συνοδικός, συνυπογράφει κατά το έτος αυτό (1759) σιγίλλιο περί του μοναστηρίου της Αναλήψεως των Αλαιών Πατρών (πέρ. Έλληνικά 1933, σ. 204) και ένα άλλο, που άφορούσε τη μ. Γηρομερίου Ήπειρωτ. Χρονικά έτος ΙΒ, 1937, σ. 34).

20. Πανάρετος (1780-1783)

Ο Β. Μυστακίδης αναγράφει στον κατάλογο του (έ.ά. σ. 204) ότι κατά τα έτη 1780-1783 άρχιεράτευσε ο Πανάρετος. Κατά συνέπεια παρεμβάλλεται στην άρχιερατεία του Γερασίμου (1767-1780, 1783). Η πληροφορία αυτή δέ φαίνεται άπίθανη, δεδομένου πως ή άρχιερατεία του Γερασίμου δέν μαρτυρείται κατά τα χρόνια αυτά (1781-1783), όπως είδαμε (Α66). Όμως ή περί του Παναρέτου πληροφορία του Β. Μυστακίδου παρουσιάζεται άμάρτυρη.

21. Παρθένιος (1808)

Ο μ. Βάσ. Ατέσης (έ.ά. σ. 40) αναγράφει στον κατάλογο του όνομα του Παρθενίου ως άρχιερέως το 1808. Η πληροφορία όμως αυτή έλέγχεται άσύστατη, γιατί κατά το έτος αυτό μητροπολίτης Μυτιλήνης ήταν ο Ίερεμίας (1783-1809) (Α67).

22. Κύριλλος. (άχρονολ.)

Μοναδική πληροφορία γι' αυτόν δίνει ή ιστορικοκριτική «Άπολογία», που εκδόθηκε άνωνύμος από τον Ίγνάτιο Ούγγροβλαχίας το έτος 1815. Ο Ίγνάτιος εκεί επαινει πρώτα τον Μηθύμνης Πανάρετο για την ίδρυση έλληνικης σχολής στην Άχυρώνα (Καλλονή) το 1806 ή 1807 και έπειτα τον Κύριλλο Μυτιλήνης, ο οποίος «εϋθύς άφοϋ έφθασεν εις την έπαρχίαν του έφρόντισε να συστήση σχολεία εις τās κωμοπόλεις της νήσου». Πριν φροντίση, γράφει, ο άξιέπαινος οϋτος άρχιερέως να οικονομήση τās ανάγκας της έπαρχίας του, φροντίζει, ως πατήρ, δια το συμφέρον των τέκνων.

Πότε άρχιεράτευσε ο Κύριλλος αυτός δέ αναφέρεται ούτε και μνημονεύεται από σύγχρονες πηγές. Έτσι δέν καθίσταται δυνατός ο χρονικός

προσδιορισμός τῆς ἀρχιερατείας του. Αὐτὸς ὁ λόγος ὀδηγεῖ σὲ μία πιθανὴ ὑπόθεση: μήπως πρόκειται γιὰ ἐσφαλμένη ἀναγραφή τοῦ ὀνόματος τοῦ Καλλινίκου, ὁ ὁποῖος διαδέχθηκε τὸ θεῖο τοῦ Ἰερεμία τὸ 1809 καὶ τοῦ ὁποῖου εἶναι γνωστὲς οἱ φροντίδες γιὰ τὴν παιδεία τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἀρχιερατείας τοῦ (A68).

23. Παῖσιος (1840)

Ὁ μ. Β. Ἀτέσης ἐντάσσει στὸν κατάλογο τοῦ (σέλ. 194) τὸ ὄνομα τοῦ Παῖσιου μὲ χρονολ. 1840, στηριζόμενος στὸν Χρ. Σολομωνίδη, ὁ ὁποῖος γράφει, ὅτι ὁ Παῖσιος ἦταν μητρ. Σμύρνης, ὕστερα ὅμως ἀπὸ ἀναφορὲς τῶν Σμυρναίων κληρικῶν μετατέθηκε τὸ 1840 στὴ Μυτιλήνη καὶ ἀργότερα στὴ Σόφια. Ὅμως ἡ πληροφορία δὲ φαίνεται πιθανή, γιατί κατὰ τὸν χρόνον αὐτὸ (1840) ἀρχιερέας ἦταν ὁ Μελέτιος Φωτίου (ἀ' ἀρχ. 1839-1843) (A70).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΡΙΤΟΣ
ΛΑΤΙΝΟΙ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΙ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

1. Ἰωάννης (-1205)

Εἶναι ὁ πρῶτος ἀρχιερέας Μυτιλήνης στὰ χρόνια της Φραγκοκρατίας. Ο Le Quien γράφει ὅτι δὲν εἶναι βέβαιο ἂν πρόκειται γιὰ Λατῖνο ἀρχιεπίσκοπο Μυτιλήνης ἢ Ἑλληνα μητροπολίτη (ἔ.ἄ. στ. 958). Ὅμως ὁ ἴδιος σ' ἄλλο σημεῖο τὸν ἐντάσσει πρῶτον στοὺς Λατίνους ἀρχιεπισκόπους Μυτιλήνης (ἔ.ἄ. στ. 991). Στοὺς Λατίνους ἀρχιεπισκόπους Μυτιλήνης τὸν ἐντάσσουν καὶ ὅλοι οἱ μετέπειτα.

2. Ἰωάννης (1222, 1240)

3. Φίλιππος (1345)

4. Ἰωάννης (1353)

Προερχόταν ἀπὸ τὸ Τάγμα τῶν Δομινικανῶν.

5. Ἀνδρέας (1374)

Ο Loenertz γράφει γι' αὐτὸν (ἔ.ἄ. σ. 65, 70) ὅτι στὶς 18 Ἰαν. 1374 προέβη στὸ διορισμὸ τοῦ Λουκᾶ ὡς ἐπισκόπου στὴ λατινικὴ Ἐπισκοπὴ Ἐρεσού, ἢ ὁποῖα ἐξαρθῶνταν ἀπὸ τὴν Λατινικὴ Ἀρχιεπισκοπὴ Μυτιλήνης.

6. Arnaldus de Molendino (1375)

Ἀναφέρεται καὶ μὲ τὸ ὄνομα: Carme Arnaud du Moulin.

7. Ἰωάννης de Marra (-1401)

8. Ἀμβρόσιος d' Abiate (1402)

Δομινικανός, πού διορίσθηκε τὸ 1402 ἀπὸ τὸν πάπα Βονιφάτιο Θ'.

9. Ἄγγελος Fortis (1405)

10. Στέφανος de Fiorentia (1412, 1429)

11. Huguetus de Valentia (1431)

12. Λεονάρδος ὁ Χίος (1444-1459)

Γεννήθηκε στὴ Χίο τὸ 1395 ἢ τὸ 1396. Ἦταν καθολικὸς καὶ ἔγινε μοναχὸς στὸ Τάγμα τῶν Δομινικανῶν. Σπούδασε στὴ Γένουα. Τὸ 1426 ἔχει πάρει τὸ πτυχίον του καὶ τὸ βαθμὸ τοῦ λέκτορα καὶ τοῦ ἀνατέθηκαν διάφορες ἀποστολὲς ἀπὸ τὸ Τάγμα του. Γιὰ τὸν ὑπερβάλλοντα ζῆλο, τὸ φανατισμὸ καὶ τὴ δράση του στὴν Ἀνατολή τοῦ ἔδωσε τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ ἱεροεξεταστῆ. Τὴν 1 Ἰουλίου 1444 τὸν διόρισε ὁ πάπας Εὐγένιος Δ' ἀρχιεπίσκοπο Μυτιλήνης, γιὰ νὰ συνεχιστεῖ ἐκεῖ τὸ ἔργο τοῦ φιλοδυτικῆς μητροπολίτη Μυτιλήνης Δωροθέου, πού πέθανε, ὅπως εἶδαμε, τὸ 1444. Ἦταν ἕνας δυναμικὸς καὶ ἐξαιρετικὰ φανατικὸς καθολικὸς, γι' αὐτὸ τοῦ ἀνέθεσε ὁ πάπας μὲ ἐμπιστοσύνη τὸ 1446 νὰ πάει στὴν Κωνσταντινούπολη μαζί μὲ τὸν καρδινάλιο Ἰσίδωρο, γιὰ νὰ πείσουν τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννη Η' Παλαιολόγο νὰ ἀναγνωρίσει τὴν ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅμως ὁ αὐτοκράτορας δὲ τολμοῦσε νὰ ἐπιβάλλει μὲ τὴ βία τὴν ἔνωση, ἢ ὅποια ἀντέβαινε στὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα κλήρου καὶ λαοῦ.

Στὴ Μυτιλήνη ὁ Λεονάρδος διατηροῦσε ἄριστες σχέσεις μὲ τοὺς καθολικοὺς Γενουάτες ἡγεμόνες τῆς Λέσβου Γατελούζους. Ἐνδεικτικὸ τῶν σχέσεων τοῦ εἶναι ὅτι ὁ Δορίνος (1428-1455) τοῦ ἀνέθεσε μία οἰκογενειακὴ του ὑπόθεση τὸ 1449: νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν πάπα νὰ δοθεῖ ἄδεια τελέσεως γάμου κατ' οἰκονομία τοῦ μεγαλύτερου γιοῦ τοῦ Δομενίκου μὲ τὴν κόρη τοῦ συγγενοῦς του Παλαμήδη.

Ἐκδηλωνόταν τότε καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ πάπα Νικολάου Ε' (1447-1455) πρὸς τὸν Λεονάρδο μὲ τὴν ἀνάθεση στὴν ποιμαντικὴ δικαιοδοσία τοῦ τῶν

λατινικῶν Ἐπισκόπων τῆς Χίου καὶ τῶν δυὸ Φωκαίων καὶ τῆ διαχείριση τῆς λατινικῆς Ἐπισκοπῆς Ἄνδρου. Παράλληλα τὸν εὐνόησε μὲ διάφορα ἀξιώματα.

Τὸ Λεονάρδο ξαναβρίσκομε στὴν πατρίδα τοῦ Χίου, ὅπου ἦταν ὁ καρδινάλιος Ἰσίδωρος, ὁ ὁποῖος τὸν πῆρε μαζί του στὴν Κῶν/πόλη. Ἔτσι παρευρέθηκαν στὶς 12 Δεκεμβρίου 1452 στὴν κοινὴ λειτουργία, ποὺ τελέσθηκε στὴν Ἁγία Σοφία, στὴν ὁποία ἀναγνώσθηκε ὁ ὅρος τῆς συνόδου τῆς Φλωρεντίας καὶ μνημονεύθηκε τὸ ὄνομα τοῦ πάπα Νικολάου Ε΄. Ἦταν δὲ τότε παρῶν καὶ ὁ βυζαντινὸς αὐτοκράτορας Κῶν/νὸς Παλαιολόγος. Στὶς 29 Μαΐου 1453 κυριεύθηκε ἡ Πόλη ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Γλύτωσε τότε ὁ Λεονάρδος ἀπὸ τὸ τουρκικὸ σπαθί. Αὐτόπτης μάρτυρας τῆς ἀλώσεως ὁ Λεονάρδος, περιέγραψε τὰ τραγικὰ γεγονότα, ἀποτραβηγμένος στὴ Χίο, σὲ ἀναφορὰ τοῦ πρὸς τὸν πάπα Νικόλαο Ε΄.

Στὶς 28 Μαΐου 1456 εἶχε ἀποθάνει ὁ Ἕλληνας ἀρχιεπίσκοπος Μηθύμνης καὶ ὁ πάπας Κάλιξτος Γ΄ τοῦ ἔδωσε τὴ διαχείριση τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1458 ὁ τελευταῖος Γατελουῆζος ἡγεμόνας τῆς Λέσβου Νικόλαος (1458-1462), τρομαγμένος ἀπὸ τὶς πολεμικὲς προπαρασκευές τοῦ Τούρκου Μωάμεθ Β΄, ἔστειλε τὸν ἀρχιεπίσκοπο Λεονάρδο στὴ Δύση, γιὰ νὰ ζητήσῃ βοήθεια. Κατὰ Φεβρουάριο – Μάρτιο τοῦ 1459 ὁ Λεονάρδος βρισκόταν στὴ Γένουα, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

13. Βενέδικτος (1459-1462)

Στὶς 3 Δεκεμβρίου 1459 διόρισε ὁ πάπας Πίος Β΄ τὸ μοναχὸ του Τάγματος Βενεδικτίνων Βενέδικτο ἀρχιεπίσκοπο Μυτιλήνης ὡς διάδοχό του ἀποθανόντος Λεονάρδου. Ὁ Βενέδικτος παρευρέθηκε στὴν ἄλωση τῆς Μυτιλήνης ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1462 καὶ μεταφέρθηκε αἰχμάλωτος στὴν Κῶν/πόλη, ἀπ’ ὅπου μὲ ἀναφορὰ τοῦ πρὸς τὸν πάπα Πίον Β΄ ἐκθέτει τὰ τραγικὰ γεγονότα τῆς ἀλώσεως καὶ τὸν ἱκετεύει ὄχι μόνον νὰ τὸν ἀπολυτρώσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ συναγείρῃ τὸν χριστιανικὸ κόσμον ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ διατηρεῖται δίχως ὄνομα συγγραφέα μέσα σὲ ἓνα χειρόγραφο τῆς μεγάλης βιβλιοθήκης τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Παβίας τῆς Λομβαρδίας. Ὁ συγγραφέας τοῦ πρώτου

καταλόγου τῶν χειρογράφων της βιβλιοθήκης εἶχε ἀποδώσει ἐσφαλμένα τὴν ἀναφορὰ στὸν Λεονάρδο Χίο καὶ ἀπὸ τότε ἡ πλάνη αὐτὴ διατηρήθηκε ὡς σήμερα.

258. LOENERTZ ἔ.ἀ. σ. 70. FEDALTO ἔ.ἀ. σ. 161.

259. Γιὰ τὴ συγγραφή της βλ. ἐμπεριστατωμένο ἄρθρο I. M. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, «Τὸ πρόβλημα τῆς γνησιότητος τῆς ἐπιστολῆς Λεονάρδου τοῦ Χίου πρὸς τὸν πάπαν Πῖον τὸν II», *OII KZ'* (1962) τεύχ. Νοεμβρ.-Δεκ., σ. 32-38.

[σελ 235 του δημοσιεύματος]

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Acta	= Miklosich-Müller, <i>Acta et diplomata Graeca medii aevi.</i>
Δελτίον	= περ. Μητροπ. Μηθύμνης.
ΕΕΒΣπ	= Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Βυζ. Σπουδῶν,
ΘΗΕ	= Θρησκευτ. καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία.
IMS	= Ἰακώβου Κλεομβρότου (μ. Μυτιλήνης), <i>Mytilena Sacra.</i>
ΙΣΙΕΛ	= Ἰακ. Κλεομβρότου, <i>Συν. Ἱστορία τῆς Ἐκκλ. Λέσβου.</i>
Λεσβιακά	= Δελτίον τῆς Ἐταιρείας Λεσβιακῶν Μελετῶν.
ΟΠ	= Ὁ Ποιμὴν περ. Μητροπ. Μυτιλήνης.
PG	= Migne, <i>Patrologia Graeca.</i>
ΡΠΣυν.	= Ράλλη καὶ Ποτλῆ, <i>Σύνταγμα θείων καὶ ἱερῶν κανόνων.</i>
Les régestes	= <i>Les régestes des actes du Patriarcat de Constantinople,</i>

[σελ 236 του δημοσιεύματος]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ*

(κατ' επιλογήν)

- ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ Μ. ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ, «Συμβολαί εις τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπισκοπῶν Λέσβου», *ΟΠ Θ'* (1941) παρ. 19-24, 51-56, 78-84.
- ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΙΩΑΝ., *Βιβλιογραφία τῶν ἐπισκοπικῶν καταλόγων τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, Θεσσαλ. 1979, σ. 261-262.
- ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ Δ. - ΜΙΧΑΗΛΑΡΗ Π., *Ἡ Νομικὴ Συναγωγή τοῦ Δοσιθέου*, Ἀθ. 1987.
- ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜ., *Ὁ «Ἱερὸς Κῶδιξ» τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως*, Ἀθήνα, 1992.
- ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ, (Μ. ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ), *Φωτίειος Βιβλιοθήκη*, μέρος Α', Κωνστ. 1933.
- ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ Σ., *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Φωτίου πατρ. Κων/πόλεως, Λόγοι καὶ ὁμιλίαι*, τ. Α', Κωνστ. 1900.
- ΒΟΥΤΥΡΑ ΣΤΑΥΡ. καὶ ΚΑΡΥΔΗ Γ., *Λεξικὸν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας*, 9 τόμοι (1869-1890).
- ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΣΚΑΡΑ., *Ἡ Κων/πολις*, τ. Α'-Γ' (1851-1869).
- ΓΕΛΕΩΝ ΜΑΝ., *Κανονικαὶ διατάξεις*, τ. Α', Β', Κωνστ. 1888, 1889.
- *Χρονικὰ τοῦ πατρ. οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ*, Κωνστ. 1884.
- *Πατριαρχικαὶ ἐφημερίδες, 1500-1913*, Ἀθῆν. 1938.
- *Ἱστορία τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων, 1453-1913*, Ἀθῆν. 1939.
- ΓΕΡΜΑΝΟΥ Μ. ΣΑΡΔΕΩΝ, *Συμβολὴ εἰς τοὺς πατριαρχ. καταλόγους Κων/πόλεως ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἐξῆς*, Κωνστ. μέρος Α' (1935), μέρος Β' (1938).
- «Ἡ Ἐκκλησία Μηθύμνης διὰ μέσου τῶν αἰώνων», *Δελτίον Θ'* (1937) σ. 63-66, 81-86, 109-115, 137-144, Γ' (1938) σ. 11-15, 38-42.
- «Ὁ ἐπισκοπικὸς κατάλογος τῆς Ἐκκλησίας Μηθύμνης», *Δελτίον Γ'* (1938) παρ. σ. 87-91, 114-119, 133-138. ΙΑ' (1939) σ. 11-17.
- [ΔΕΛΗ Ι.], *Οἱ Γατελοῦζοι ἐν Λέσβῳ, 1355-1462*, Ἀθῆν. 1901.
- ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΔΡ., *Ἐκκλησιαστικὴ Βιβλιοθήκη*, Λειψία 1866.
- ΔΗΜΟΥ ΦΩΤ., *Ἱστορία τῆς Τουρκοκρατούμενης Λέσβου*, Μυτιλ. τ. Β' (1934), Γ' (1935).
- ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ ΣΩΦΡ., «Ἱστορικὰ μνημεῖα τοῦ Ἄθω», *Ἑλληνικά* τ. Γ' (1930).
- ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ Δ., *Ἀνέκδοτα πατριαρχ. ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας*, τ. Β' (1929), Γ' (1930), ΣΤ' (1933), Ι' (1937-1938).
- «Ἀνέκδοτα πατρ. καὶ ἐκκλ. γράμματα περὶ τῶν μονῶν τοῦ Μετεώρων», *Ἑλληνικά* τ. 10, σ. 299-302.
- ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ ΕΠΙΣΚ. ΚΥΡΟΥ, ΡΓ τ. 85.

*Δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ βιβλιογραφία ποὺ καταχωρίσθηκε στὴν εἰσαγωγή.

- ΚΛΕΟΜΒΡΟΤΟΥ ΕΥΑΓ., «Συνοπτική ιστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Λέσβου» *ΟΠ Δ'* (1936) παρ. σ. 53-57, 93-97. *Ε'* (1937) παρ. σ. 139 ἔξ.
- ΚΛΕΟΜΒΡΟΤΟΥ ΙΑΚ., «Ἡ παιδεία ἐν Λέσβῳ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας», *ΟΠ ΙΓ'* (1948) παρ. σ. 57-62, 77-79.
- ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ ΣΠΥΡ., *Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προσθήκαι καὶ διορθώσεις*, Ἀθῆν. 1986.
- ΚΡΟΥΣΙΟΥ Μ., «*Turcograecia*, Βασιλεία 1584.
- ΜΑΘΑ ΖΑΧ., *Κατάλογος ἱστορικός τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριάρχων*, Ναύπλ. 1837.
- ΜΕΛΕΤΙΟΥ, ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΤΕΝΕΔΙΟΥ, «Ἱστορικὸν ἀπομνημόνευμα», *Πανδώρα* τ. II (1861) σ. 572-576.
- ΜΕΛΕΤΙΟΥ, ΕΠΙΣΚ. ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ, *Ἡ Ε' Οἰκ. σύνοδος. Εἰσαγωγή-πρακτικά-σχόλια* (1985).
- ΜΗΛΙΑ ΣΠΥΡ., *Πρακτικά τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμ. συνόδων*.
- ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ ΑΝΤ., *Ἱστορία τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας καὶ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου (1204-1261)*, Ἀθῆν. 1898.
- ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ ΜΙΧ., *Λεσβιακαὶ σελίδες*, Μυτ., μέρος Α' (1909) καὶ μέρος Β' (1939).
- ΜΟΥΤΖΟΥΡΗ ΙΩΑΝ., *Ἡ Λέσβος καὶ ἡ Ἑλλην. Ἐπανάστασις*, Μυτιλήνη 1955.
- *Βενιαμὴν ὁ Λέσβιος, οἱ κατήγοροι τῶν ἰδεῶν του καὶ ἡ Μ. Ἐκκλησία*, Ἀθῆν. 1982.
- *Τὰ χαριστικά καὶ ἐλεύθερα μοναστήρια*, Ἀθῆν. 1964 (διδακτ. διατριβή).
- *Ὁ Μοναχισμὸς τῆς Λέσβου*, Μυτ. 1989.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ Α., *Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Λέσβου ἑλλ. χειρογράφων*, Ὁ ἐν Κων/πόλει Ἑλλην. Φιλολ. Σύλλογος, Μαυρογ. Βιβλιοθήκη, τ. Α'.
- ΡΑΛΛΗ Γ. καὶ ΠΟΤΑΝΗ Μ., *Σύνταγμα τῶν ἱερῶν κανόνων*, τ. Α'-ΣΤ', Ἀθῆν. 1852-1859.
- ΣΛΘΑ ΚΩΝ., *Μεσαιων. Βιβλιοθ.* τ. Γ', Βενετ. 1872.
- *Βιογραφικὸν σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατρ. Ἱερεμίου Β', 1572-1594*, Ἀθῆν. 1870.
- ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ ΒΑΣ., *Ἐκκλ. Ἱστορία*, Ἀθῆν. 1948.
- ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, *Ἐκκλ. Ἱστορία*, Migne, PG τ. 67.
- ΤΑΣΗ Σ., *Συνοπτικὴ ἱστορία καὶ τοπογραφία τῆς Λέσβου*, ἔκδ. β', Κάϊρον 1909.
- ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΟΥ, *Ἐκκλ. Ἱστορία*, Migne, PG τ. 65.
- ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ ΙΩΑΝ., *Οἱ ἅγιοι Γεώργιοι, ἀρχιεπ. Μυτιλήνης*, Ἀθ. 1959.
- *Οἱ ὄσιοι ἀντάδελφοι Δαβίδ, Συμεὼν καὶ Γεώργιος οἱ ὁμολογηταί*, Ἀθῆν. 1961.
- *Ὁ ἅγιος Ἀλέξανδρος ὁ ἐν Λέσβῳ*, Ἀθῆν. 1960.
- «Τὸ πρόβλημα τῆς γνησιότητος τῆς ἐπιστολῆς Λεονάρδου τοῦ Χίου πρὸς τὸν πάπαν Πῖον τὸν Β'», *ΟΠ ΚΖ'* (1962) σ. 34-38.
- FEDALTO GIORGIO, *La Chiesa Latina in oriente*, vol. II. Hierarchia Latina Orientis.
- LAMANSKY V., *Secrets d'Etat de Venise*, Saint-Petersbourg 1884.
- LAURENT V., *Le corpus des Sceaux de l'Empire Byzantin*, τ. 5, Paris 1963. τ. 5β, Paris 1965.
- «Les bulles métriques dans la Sigillographie byzantine», *Ἑλληνικά* τ. 6 (1932) σ. 89.

- Les régestes des actes du Patriarcat de Constantinople*, τ. 1: Les actes des Patriarches, τεύχ. 1-3 (V. Grumel), 4 (V. Laurent), 3-7 (J. Darrouzès).
- LOENERTZ R., *La société des Frères Pérégrinants*, Roma 1937.
- MANSI, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima Collectio*, Florence.
- MIKLOSICH FR. - MÜLLER J., *Acta et diplomata Graeca medii aevi* τ. 1-6, Uindobonae.
- MILLER WIL., *Οί Γατελοῦζοι τῆς Λέσβου*, μετ. Μαρ. Ἀναγνωστοπούλου, Μυτιλ. 1965.
- MONTFAUCON B., *Bibliotheca coisliniana*, Parissis 1715.

[σελ 239 του δημοσιεύματος]

Σημείωση: Το κείμενο, ξαναγραμμένο χωρίς τις βιβλιογραφικές και λοιπές υποσημειώσεις και δίχως την αρχική σελιδαρίθμηση, υπήρχε στη Wikipedia σε μορφή word. Προσθέσαμε, ενδεικτικά, στις τρεις πρώτες σελίδες τις υποσημειώσεις του συγγραφέα, από το ίδιο κείμενο, το οποίο βρήκαμε σκαναρισμένο / ψηφιοποιημένο (στην «Ορθοδοξία» Θεολογική Ψηφιακή Βιβλιοθήκη της ΙΜΔ), αλλά όχι αρκετά καθαρό, γι αυτό προτιμήσαμε το καθαρό έστω και χωρίς υποσημειώσεις. Προσθέσαμε επίσης τις Βραχυγραφίες και τη Βιβλιογραφία από τις σσ. 236-239. Μπορεί να βρει κανείς το πλήρες άρθρο με τις υποσημειώσεις στο ψηφιοποιημένο περιοδικό *Κληρονομία* τόμος 25 τεύχος Α-Β (1993 / δημοσίευση το 1995) σσ. 179-241 στο

<http://www.imdlibrary.gr/index.php/el/2013-01-14-09-09-13/periodika/klironomia/book/482-klironomia-t-25-teyx-a-v-iognios-dekemvrios-1993/20-2013-03-21-12-46-45>

Προσθήκες / επεξεργασία Αρχείο της Πολιτιστικής Εταιρείας Πανόραμα (ΑΠΑΝ) apan.gr